

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА
ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ,
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І МИСТЕЦТВА**

Кафедра початкової освіти

Н.А. Зобенько

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до вивчення курсу
«ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ»**

ЧЕРКАСИ 2023

УДК 378.091.214.18:376.042-056.36 (072)

З-18

Друкується за ухвалою Вченої ради

Черкаського національного університету

імені Богдана Хмельницького (протокол № 3 від 26.10. 2023р.)

Рецензенти:

Ткаченко К. О. – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Комунальної установи «Центру професійного розвитку педагогічних працівників» Черкаської міської ради Черкаської області;

Михальчук О. О. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та спеціальної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Укладачі:

З-18 Зобенько Н.А. **Методичні рекомендації до вивчення курсу «Основи інклюзивного навчання». Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2023. 76 с.**

У методичних рекомендаціях викладені основні концептуальні засади інклюзивної освіти, принципи та технології організації освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання у початковій школі; запропоновано розподіл матеріалу навчальної дисципліни «Основи інклюзивного навчання», зміст лекційних, практичних занять з курсу, запитання для самоконтролю, завдання для самостійної роботи, короткий термінологічний словник. Запропонований зміст методичних рекомендацій підготовлений для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта».

УДК 378.091.214.18:376.042-056.36 (072)

З-18

© ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2023

© Наталія Зобенько, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	10
1. Обсяг і характеристика курсу.....	10
2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	11
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ»	22
3. Методичні рекомендації щодо підготовки практичних занять.....	22
4. Самостійна робота здобувачів.....	42
5. Система оцінювання та вимоги.....	50
6. Критерії оцінювання успішності навчання.....	50
7. Перелік питань /завдань для підсумкового контролю	57
8. Рекомендована література	60
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	65

ВСТУП

У сучасних умовах інклюзія стала пріоритетною в освітній політиці нашої держави. Підготовка конкурентоспроможних фахівців, здатних до виконання професійної педагогічної діяльності, спрямованої на створення умов для якісного та успішного навчання учнів є одним із найважливіших завдань закладів вищої освіти, які готують фахівців психолого-педагогічної діяльності.

Так, у Концепції Нової української школи закладені прогресивні ідеї щодо важливості підготовки психолого-педагогічних фахівців до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища. Запровадження інклюзивної політики в освіті розкриває «Національна стратегія розвитку освіти України на 2012–2021 роки», у якій проголошено пріоритетним завданням розроблення ефективної системи інклюзивного навчання; висунуто вимоги до модернізації системи професійної підготовки педагогічних працівників, здійснення професійної підготовки майбутніх учителів у закладі вищої освіти на засадах компетентнісного підходу, а також підготовки висококомпетентних фахівців, які здатні демонструвати розвинені інтелектуальні професійні й особистісні якості в інноваційному освітньому просторі. Основні вимоги до підготовки педагогічних працівників і рівня їх професіоналізму зазначені у законах: «Про загальну середню освіту», «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Державній національній програмі «Освіта» (Україна 21 століття), «Концепції національного виховання».

Безперечно, що оновлені умови функціонування закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) зумовлюють оновлення системи підготовки педагогічних кадрів, переструктуризації, спеціальної професійної підготовки педагогів у закладах вищої освіти: зміни в змісті, меті й завданнях професійної діяльності вчителя початкових класів, який може одночасно працювати з молодшими школярами, враховуючи особливості їхнього розвитку, соціалізації та полівекторність їх індивідуальних можливостей і потреб. Особливостями такої підготовки є формування педагогічної компетентності, що забезпечить готовність і здатність особистості здійснювати інклюзивне навчання молодших школярів в умовах закладу загальної середньої освіти.

В концептуальну основу підготовки компетентного вчителя у сучасній науці закладено когнітивний, системний, компетентний та інтегративний підходи.

У процесі професійної підготовки майбутніх вчителів до організації освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти слід враховувати наступні компоненти: психологічний (формування та розвиток певних моральних, психологічних якостей та можливостей майбутніх педагогів); методологічний (формування у студентів розуміння методологічних проблем спеціальної педагогіки); науково-теоретичний (забезпечення теоретичних фахових знань); спеціальний (оволодіння знаннями і вміннями спеціальної педагогіки); практичний (набуття вмінь професійно використовувати корекційно-педагогічні методи та прийоми); методичний (забезпечення необхідними знаннями сучасних та ефективних методик, технологій інклюзивного навчання).

Кінцевим результатом професійної підготовки є формування педагогічної компетентності, що забезпечить готовність і здатність особистості здійснювати інклюзивне навчання молодших школярів в умовах закладу загальної середньої освіти. Відомо, що набуття компетентності та компетенцій майбутніми вчителями початкових класів починається з їхньої професійної підготовки у закладі вищої освіти й продовжує формуватися впродовж професійного розвитку. Таким чином, професійна компетентність формується під час просування студентів у процесі навчання від етапу до етапу.

Педагогічна діяльність вчителя початкових класів в умовах інклюзивної освіти вимагає високого рівня підготовленості, професіоналізму, творчості, не тільки володіння педагогічними знаннями, але і здатності застосовувати їх у нестандартних ситуаціях, які часто виникають у роботі з дітьми з ООП, тобто такого рівня професійної готовності, який дозволить майбутньому вчителю ефективно здійснювати власну професійну діяльність в умовах спільного навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами та їх нормативними однолітками. Професійна готовність – вирішальна умова швидкої адаптації випускника до умов праці, подальшого його професійного вдосконалення та підвищення кваліфікації.

Ефективна та успішна організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти можлива лише за умови спеціальної підготовки майбутніх педагогів. Саме професійна підготовка вчителів має сформувати готовність фахівців до реалізації завдань інклюзивної освіти. Професійна готовність – складне психологічне, особистісне утворення, що включає систему інтегративних якостей, знань та умінь, що забезпечують успішну професійну діяльність; вона є результатом професійної підготовки фахівців, їх особистісного становлення та саморозвитку, мотивації та налаштованості на професійну діяльність та передумовою ефективності такої діяльності.

Отже, актуальність навчальної дисципліни визначається соціальним замовленням суспільства щодо готовності педагогів до діяльності в умовах інклюзивної освіти, оволодіння ними низкою професійних компетентностей та особистісними якостями необхідними для означеного виду роботи.

Мета навчальної дисципліни «Основи інклюзивного навчання» – оволодіння студентами компетентностями щодо концептуальних засад інклюзивної освіти, особливостей психофізичного розвитку дитини з особливими освітніми потребами, основних принципів і технологій організації освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти; особливостей здійснення

психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Основи інклюзивного навчання» передбачено: сформуванню усвідомлене розуміння основних положень інклюзивної освіти, сучасних уявлень про суть інклюзивної освіти; розкрити основні принципи, переваги, існуючі виклики інклюзивної освіти; забезпечити досконале володіння стратегіями взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами; розширити обізнаність з міжнародною та національною законодавчою базою у сфері інклюзивної освіти та основними нормативно-правовими документами, що регламентують основні ролі, завдання та кваліфікаційні характеристики асистента вчителя; сформуванню знання та навички організації освітнього процесу в інклюзивному класі; розширити уявлення про психофізіологічні особливості дітей з різними порушеннями розвитку та особливості їх навчання й виховання в умовах інклюзивного освітнього середовища; сформуванню позитивне налаштування на професію асистента вчителя в навчальному закладі, стимулювання до активних дій, спрямованих на самоосвіту й саморозвиток.

Компетентності та очікувані результати навчання

Навчальна дисципліна «Основи інклюзивного навчання» забезпечує формування таких компетентностей, передбачених освітньою програмою підготовки бакалаврів спеціальності: 013 Початкова освіта

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

Загальні компетентності:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-11. *Соціальна.* Здатність до взаємодії з іншими в різних соціальних ситуаціях і критичного оцінювання соціальних подій і явищ.

Фахові компетентності (визначені стандартом та освітньою програмою компетентності, формування яких забезпечує ця навчальна дисципліна)

ФК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

ФК-2. Здатність до аналізу вітчизняного і зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

ФК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

ФК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій), актуального стану і потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

ФК-5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.

ФК-6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний і соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.

ФК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

ФК-8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

ФК-10. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами.

ФК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

ФК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

ФК-14. Здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.

ФК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

Спеціальних компетентностей (СК):

СК-1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-5. Здатність до проектування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.

СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, програмними результатами вивчення дисципліни «Основи інклюзивного навчання» є такі:

ПРН-09. Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи;

ПРН-10. Використовувати в освітній практиці різні прийоми формульовального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами;

ПРН-13. Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу;

ПРН-14. Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

ПРН-15. Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу;

Результати навчання, що забезпечують ефективність виконання обов'язків асистента вчителя в інклюзивному класі:

РН-01. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних завдань інклюзивної освіти.

РН-02. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності в контексті професійних завдань.

РН-03. Розуміти принципи, методи, форми і сутність організації інклюзивної освіти в різних типах закладів.

РН-04. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби педагогічної реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

РН-05. Володіти методиками сприяння соціальній адаптації дітей з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної діяльності.

РН-06. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі асистента вчителя закладу загальної середньої освіти.

Методичні рекомендації складаються зі вступу, двох розділів, програмових вимог до навчальної дисципліни, рекомендованої літератури, термінологічного словника.

Перший розділ **«Структура навчальної дисципліни»** містить тематичний план навчальних тем, опис навчальних модулів, систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

У другому розділі **«Організаційно-методичний супровід вивчення навчальної дисципліни»** укладено тематику практичних занять, запропоновано запитання для обговорення, завдання для самоконтролю та для самостійної роботи. Контрольні запитання та завдання, дозволяють перевірити результати засвоєння матеріалу.

Методичні рекомендації містять список рекомендованої літератури для самостійного ознайомлення, термінологічний словник.

Міждисциплінарні зв'язки. Вивчення навчальної дисципліни «Основи інклюзивного навчання» базується на засадах інтеграції теоретичних та практичних знань з багатьох дисциплін: «Загальна педагогіка», «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Основи корекційної педагогіки», «Вступ до спеціальності» та ін.

РОЗДІЛ 1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи інклюзивного навчання»

1. Обсяг і характеристика курсу

Найменування показників	Характеристика навчального курсу	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Освітня програма, спеціальність	Початкова освіта, 013 Початкова освіта	Початкова освіта, 013 Початкова освіта
Рік навчання	4	4
Семестр вивчення	8	8
обов'язкова /вибіркова	обов'язкова	обов'язкова
Кількість кредитів ЄКТС	3	3
Загальний обсяг годин	90	90
Кількість годин навчальних занять	30	8
Лекційні заняття	14	4
Практичні заняття	16	4
Семінарські заняття	0	0
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна та індивідуальна робота	60	82
Форма підсумкового контролю	залік	залік

2. Тематичний план навчальної дисципліни Тематика та зміст лекційних занять

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Інклюзивна освіта: основні принципи, переваги, існуючі виклики

Тема 1. Стан і перспективи впровадження інклюзивної освіти (2 год.)

Тема 2. Законодавчо-правові аспекти інклюзивної освіти (2 год.)

Тема 3. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Загальні стратегії супроводу для дітей з ООП в освітньому середовищі.

Тема 4. Розробка індивідуального навчального плану роботи з дітьми з ООП (2 год.)

Тема 5. Технологія навчання в інклюзивному освітньому середовищі (2 год.)

Тема 6. Загальні стратегії супроводу для дітей з ООП, які мають сенсорні, мовленнєві, соціоадаптаційні труднощі в умовах інклюзивного навчання (2 год.)

Тема 7. Загальні стратегії супроводу для дітей з навчальними та інтелектуальними труднощами; з моторними та фізичними труднощами в освітньому середовищі (2 год.)

Тематика та зміст практичних занять

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Інклюзивна освіта: основні принципи, переваги, існуючі виклики

Практичне заняття №1. Стан і перспективи впровадження інклюзивної освіти (2 год.)

Практичне заняття №2. Законодавчо-правові аспекти інклюзивної освіти (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Загальні стратегії супроводу для дітей з ООП в освітньому середовищі

Практичне заняття № 3. Індивідуальний навчальний план та його складові. Складання індивідуального навчального плану. Сутність і завдання оцінювання учнів з особливими потребами. Критерії оцінювання навчальних досягнень (2 год.)

Практичне заняття № 4. Корекційно-розвиткова робота як складова інклюзивного навчання. Курикулум навчального та корекційно-розвиткового процесів. Модифікація й адаптація курикулуму (2 год.)

Практичне заняття № 5. Співпраця асистента вчителя з іншими фахівцями: командний підхід. Практика спільного викладання : теоретичні основи та практичні приклади (2год.)

Практичне заняття № 6. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти. Співробітництво - основа роботи з батьками дітей з ООП (2 год).

Практичне заняття № 7. Загальні стратегії супроводу для дітей з ООП, які мають сенсорні, мовленнєві, соціоадаптаційні труднощі в умовах інклюзивного навчання. (2 год.)

Практичне заняття № 8. Загальні стратегії супроводу для дітей з навчальними та інтелектуальними труднощами; з моторними та фізичними труднощами в освітньому середовищі (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Інклюзивна освіта: основні принципи, переваги, існуючі виклики

Лекція №1

Тема 1. Стан і перспективи впровадження інклюзивної освіти (2 год.)

1. Запровадження інклюзивного навчання.
2. Основні підходи до надання освіти дітям з ООП .
3. Система спеціальної освіти в Україні.
4. Основні принципи, мета та завдання інклюзивної освіти.
5. Позитивні аспекти залучення дітей з особливими потребами до ЗЗСО.

Рекомендована література:

Основна: 2;4;6;7;10

2.Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод, посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ: А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова: 1;3;4;8;9

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

4. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : Матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.) / Упор. Удич З.І. Тернопіль : ТНПУ, 2021. 228 с.

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2-ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

Інформаційні джерела

1. Бібліотека БДПУ. URL: www.bdpu.org/library (дата звернення 27.06.2023)
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 27.06.2023)
3. Інклюзивна освіта. Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>
4. URL: <http://www.history.org.ua/>
5. URL: <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal>
6. URL: <http://www.encyclopedia.com/>
7. URL: <http://www.historians.in.ua/>

Лекція №2

Тема 2. Законодавчо-правові аспекти інклюзивної освіти (2 год.)

1. Основні міжнародні документи в галузі інклюзивної освіти.
2. Нормативно-законодавча база України з питань інклюзивної освіти
3. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи.

Рекомендована література:

Основна: 2;3;4;6;7;10

2. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

3. Казачінер О. С. Інклюзивна освіта в англomовних країнах. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 79 с.

4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод, посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова:1;3;4;8;9

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

4. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : Матеріали І Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.) / Упор. Удич З.І. Тернопіль : ТНПУ, 2021. 228 с.

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2-ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

Лекція №3

Тема 3. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами (2год.)

1. Команда психолого- педагогічного супроводу дитини з ООП.
2. Психолого- педагогічний супровід дітей з ООП.
3. Склад команди супроводу. Загальне керівництво КППС.
4. Інклюзивно-ресурсий центр (ІРЦ.)
5. Ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти (РЦПО.)

Рекомендована література:

Основна : 1;2;4;6;7;10

1. Гончарова Г. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Навч.-метод. посібник для викладачів та студентів. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. 141 с.

2. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод, посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова: 1;2;3;8;9

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

2. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / Уклад.: Колупаєва А.А. та ін. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 216 с.

3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2-ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2015. 76 с.

Інформаційні джерела

1. Бібліотека БДПУ. URL: www.bdpu.org/library (дата звернення 27.06.2023)

2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 27.06.2023)

3. Інклюзивна освіта. Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>

4. URL: <http://www.history.org.ua/>

5. URL: <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal>

6. URL: <http://www.encyclopedia.com/>

7. URL: <http://www.historians.in.ua/>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Загальні стратегії супроводу для дітей з ООП в освітньому середовищі.

Лекція №4

Тема 4. Розробка індивідуального навчального плану роботи з дітьми з ООП (2 год.)

1. Індивідуальний навчальний план.
2. Індивідуальна програма розвитку (ІПР) дитини з особливими освітніми потребами (ООП).
3. Реалізація індивідуального підходу в роботі з батьками.

Рекомендована література:

Основна: 1;2;4;5;6;7;9;10

1. Гончарова Г. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Навч.-метод. посібник для викладачів та студентів. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. 141 с.

2. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець- Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

5. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з ООП : навчально-методичний посібник. м. Рівне, 2016. 141с.

6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод. посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ: А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

9. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Марія Швед. Львів : Український католицький університет, 2015. 360 с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова: 1;2;3;7;8;9

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

2. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / Уклад.: Колупаєва А.А. та ін. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 216 с.

3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

7. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали / Укладач: Софій Н., Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 70 с.

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2-ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

Лекція №5

Тема 5. Технологія навчання в інклюзивному освітньому середовищі (2 год.)

1. Технології індивідуалізації освітнього процесу.
2. Технології спільного викладання в інклюзивному класі.
3. Технології подолання навчальних і поведінкових труднощів.
4. Технології адаптації освітнього середовища.

Рекомендована література:

Основна: 1;2;4;5;6;7;9;10

1. Гончарова Г. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Навч.-метод. посібник для викладачів та студентів. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. 141 с.

2. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

5. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з ООП : навчально-методичний посібник. м. Рівне, 2016. 141с.

6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод, посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

9. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Марія Швед. Львів : Український католицький університет, 2015. 360 с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова: 1;2;3;8;9

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

2. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / Уклад.: Колупаєва А.А. та ін. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 216 с.

3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2–ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

Лекція №6

Тема 6. Загальні стратегії супроводу для дітей з ООП в освітньому середовищі (2 год.)

1. Загальні стратегії супроводу для дітей з функціональними зоровими труднощами.

2. Загальні стратегії супроводу для дітей з функціональними слуховими труднощами.

3. Загальні стратегії супроводу для дітей з мовленнєвими труднощами.

4. Загальні стратегії супроводу для дітей з соціоадаптаційними труднощами в освітньому середовищі.

5. Формування позитивної атмосфери в дитячому колективі

Рекомендована література:

Основна: 1;2;4;5;6;7;8;9;10

1. Гончарова Г. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Навч.-метод. посібник для викладачів та студентів. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. 141 с.

2. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

3. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

5. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з ООП : навчально-методичний посібник. м. Рівне, 2016. 141с.

6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод, посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

8. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навчально-наочний посіб. Укладач Скрипник Т., Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 56 с.

9. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Марія Швед. Львів : Український католицький університет, 2015. 360 с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова: 1;2;3;7;8;9;10

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

2. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / Уклад.: Колупаєва А.А. та ін. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 216 с.

3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

7. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали / Укладач: Софій Н., Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 70 с.

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2-ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

10. Чорнобой Е. Огляд ролі асистентів учителів у канадських школах. Досвід провінцій Манітоба, Нова Шотландія та Альберта: посіб. Київ: Паливода А.В., 2012. 32 с.

Лекція №7

Тема 7. Загальні стратегії супроводу для дітей з навчальними та інтелектуальними труднощами; з моторними та фізичними труднощами в освітньому середовищі (2 год.)

1. Загальні стратегії супроводу для дітей з моторними та фізичними труднощами.
2. Загальні стратегії супроводу для дітей з інтелектуальними труднощами..
3. Загальні стратегії супроводу для дітей з навчальними труднощами
4. Формування позитивної атмосфери в дитячому колективі.

Рекомендована література:

Основна:1;2;4;5;6;7;8;9;10

1. Гончарова Г. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Навч.-метод. посібник для викладачів та студентів. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. 141 с.

2. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

5. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з ООП : навчально-методичний посібник. м. Рівне, 2016. 141с.

6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод, посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

8. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навчально-наочний посіб. Укладач Скрипник Т., Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 56 с.

9. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Марія Швед. Львів : Український католицький університет, 2015. 360 с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова: 1;2;3;7;8;9;10

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

2. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / Уклад.: Колупаєва А.А. та ін. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 216 с.

3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

7. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали / Укладач: Софій Н., Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 70 с.

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2-ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

10. Чорнобой Е. Огляд ролі асистентів учителів у канадських школах. Досвід провінцій Манітоба, Нова Шотландія та Альберта: посіб. Київ : Паливода А.В., 2012. 32 с.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

3.Методичні рекомендації до проведення практичних занять

Мета практичних занять – розширення у студентів інформування до загальної проблематики курсу, озброєння сукупністю вмінь придбання нової наукової інформації, формування навичок роботи з різними джерелами інформації (законодавчими, нормативними документами, програмами виховання, навчання і розвитку дітей з особливими освітніми потребами, науковими, навчальними, методичними джерелами, періодикою), перетворення інформації та подання її в різних формах (виступ, цитата, теза, анотація, реферат, ІНДЗ, презентація, проєкт тощо).

На практичних заняттях студенти проявляють самостійність та творчу активність, спрямовану на розширення та деталізацію знань, здобутих на лекціях, а також придбають вміння висловлювати особистісну точку зору та аргументувати її.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Інклюзивна освіта: основні принципи, переваги, існуючі виклики

Практична заняття №1

**Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис,
понятійно-термінологічні визначення та основні принципи. Спеціальна
освіта в Україні та модернізація освітньої галузі (2 год).**

Мета:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань та практичних умінь у студентів про історичні аспекти інклюзивної освіти, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи;
- вироблення навичок самостійно працювати з навчальною і науковою літературою;
- розвиток творчого підходу до застосування на практиці набутих знань та розв'язування практичних завдань;
- систематизація та узагальнення навчального матеріалу;
- здійснення наукового пошуку при проведенні дослідження;
- вироблення у студентів навичок самостійних творчих досліджень;

- виявлення наукових здібностей студентів і залучення їх до дослідницької роботи.

Зміст практичного заняття

1. Інклюзивна освіта: основні положення.
2. Становленні інклюзивної освіти в Україні: від інтеграції до інклюзії. Історичний екскурс. Історія спеціальної освіти й інклюзії. Соціальна та медична моделі порушень.
3. Стан і перспективи впровадження інклюзивної освіти.
4. Основні підходи до надання освіти дітям з особливими освітніми потребами.
5. Основні принципи, мета та завдання інклюзивної освіти.
6. Позитивні аспекти залучення дітей з особливими освітніми потребами до загальноосвітніх навчальних закладів.
7. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі.
8. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти.

Завдання для обов'язкового виконання

1. Домашні завдання:

1. Підготувати відповіді на запитання.
2. Виконати письмові завдання за методичними рекомендаціями.

2. Аудиторні завдання:

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Перевірка письмових завдань.

Запитання для самоконтролю

1. Назвіть і проаналізуйте соціальні моделі, за якими формувалася суспільна думка стосовно осіб з особливими освітніми потребами.
2. Розкрийте особливості інклюзії як моделі суспільного облаштування.
3. Визначте та прокоментуйте основні принципи інклюзивного навчання.
4. Охарактеризуйте процес еволюції ставлення суспільства та держави до осіб з особливими освітніми потребами.

5. Картка для самостійної роботи

Основні поняття	Зміст
Учні з особливими освітніми потребами	
Сегрегація	
Інтеграція	
Інклюзія	

6. Які позитиви від навчання в інклюзивному середовищі одержують діти з типовим розвитком?
7. Проаналізуйте вертикальну та горизонтальну структуру спеціальної освіти в Україні.

8. Розкрийте особливості впровадження інклюзивної освіти в Україні.
9. Поясніть відмінності між «державоцентристською» та «дитиноцентристською» освітніми системами. Чому інклюзивна освіта визначена як найбільш інноваційний рух в освіті 21-го сторіччя?

Рекомендована література:

Основна: 2;4;6;7;10

2. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод, посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова:1;3;4;8;9

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

4. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : Матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.) / Упор. Удич З.І. Тернопіль : ТНПУ, 2021. 228 с

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2-ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

Інформаційні джерела

1. Бібліотека БДПУ. URL: www.bdpu.org/library (дата звернення 27.06.2023)

2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 27.06.2023)
3. Інклюзивна освіта. Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>
4. URL: <http://www.history.org.ua/>
5. URL: <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal>
6. URL: <http://www.encyclopedia.com/>
7. URL: <http://www.historians.in.ua/>

Практичне заняття № 2

Тема 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства (2год.)

Мета:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань та практичних умінь у студентів про законодавчо-правові аспекти інклюзивної освіти; соціально-психологічний супровід дітей з ООП;
- вироблення навичок самостійно працювати з навчальною і науковою літературою;
- розвиток творчого підходу до застосування на практиці набутих знань та розв'язування практичних завдань;
- систематизація та узагальнення навчального матеріалу;
- здійснення наукового пошуку при проведенні дослідження;
- вироблення у студентів навичок самостійних творчих досліджень;
- виявлення наукових здібностей студентів і залучення їх до дослідницької роботи.

Зміст практичного заняття

1. Законодавчо-правові аспекти інклюзивної освіти.
2. Основні міжнародні документи в галузі інклюзивної освіти.
3. Нормативно-законодавча база України з питань інклюзивної освіти.
4. Соціально- психологічний супровід дітей з ООП.

Завдання для обов'язкового виконання

1.Домашні завдання:

- 1.Підготувати відповіді на запитання.
- 2.Виконати письмові завдання за методичними рекомендаціями.

2.Аудиторні завдання:

- 1.Обговорення теоретичних питань.
- 2.Перевірка письмових завдань.

Запитання для самоконтролю

1. Назвіть і проаналізуйте основні міжнародні документи в галузі прав осіб з особливими освітніми потребами.
2. Розкрийте основні принципи інклюзивної освіти, задекларовані у Саламанській декларації.
3. Визначте, які статті Закону «Про освіту» сприяють розбудові інклюзивної освіти в Україні.
4. Охарактеризуйте основні міжнародні документи ООН і ЮНЕСКО в галузі прав осіб з особливими освітніми потребами.

5. Картка

Основні поняття	Зміст
Загальна Декларація ООН про Права людини	
Конвенція про права дитини	
Саламанська декларація	
Принципи інклюзивної освіти Законодавча освітня база України	

6. Визначте основні напрями співробітництва педагогічного персоналу, фахівців, громадських та благодійних організацій з батьками.
7. Чому саме батьки повинні мати визначальне право у виборі освітніх послуг для своєї дитини, контролювати, стежити за процесом навчання, брати в ньому участь?

Рекомендована література:

Основна: 2;3;4;6;7;10

2. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

3. Казачінер О. С. Інклюзивна освіта в англomовних країнах. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 79 с

4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі і: навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод, посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ: А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова:1;3;4;8;9

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

4. Інклюзивна освіта : ідея, стратегія, результат : Матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.) / Упор. Удич З.І. Тернопіль : ТНПУ, 2021. 228 с.

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2-ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Загальні стратегії супроводу для дітей з ООП в освітньому середовищі

Практичне заняття № 3

Тема 3. Індивідуальний навчальний план та його складові. Складання індивідуального навчального плану. Сутність і завдання оцінювання учнів з особливими освітніми потребами. Критерії оцінювання навчальних досягнень (2 год.)

Мета:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань та практичних умінь у студентів про специфіку індивідуального навчального плану та його складові, особливості складання навчального плану; критерії оцінювання навчальних досягнень учнів;
- вироблення навичок самостійно працювати з навчальною і науковою літературою;
- розвиток творчого підходу до застосування на практиці набутих знань та розв'язування практичних завдань;
- систематизація та узагальнення навчального матеріалу;
- здійснення наукового пошуку при проведенні дослідження;
- вироблення у студентів навичок самостійних творчих досліджень;
- виявлення наукових здібностей студентів і залучення їх до дослідницької роботи.

Зміст практичного заняття

1. Необхідність використання індивідуального плану у роботі з дітьми з ООП.
2. Технологія колективного способу навчання.
3. Індивідуальний навчальний план.
4. Підготовка та вимоги до підписання ІНП.
5. Співпраця з батьками як з рівноправними членами команди.
6. Аналіз основних компонентів індивідуального навчального плану.
7. Функції контролю.
8. Об'єкти, види, методи контролю.
9. Оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП.
10. Критерії оцінювання навчальних досягнень глухих молодших школярів.

Завдання для обов'язкового виконання

1. Домашні завдання:

1. Підготувати відповіді на запитання.
2. Виконати письмові завдання за методичними рекомендаціями.

2. Аудиторні завдання:

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Перевірка письмових завдань.

Запитання для самоконтролю

1. Обґрунтуйте необхідність використання індивідуального плану в роботі з дітьми з ООП. Проаналізуйте складові індивідуального навчального плану як основного документа.
2. Розкрийте особливості складання індивідуального навчального плану.. Визначте етапи підготовки та вимоги до підписання ІНП.
3. Обґрунтуйте співпрацю з батьками як з рівноправними членами команди.
4. Охарактеризуйте складові індивідуального навчального плану як основного документа, особливості його складання, етапи підготовки та вимоги до підписання.

5. Картка

Основні поняття	Зміст
Освітній процес	
Корекційно-реабілітаційна допомога	
Індивідуальний навчальний план	
Командна взаємодія	

6. Розкрийте сутність поняття диференційоване викладання. Обґрунтуйте важливість диференційованого викладання у класі, де навчаються діти з різними рівнями здібностей.
7. Охарактеризуйте особливості підходу до змісту, процесу та кінцевого результату (продукту) навчання при диференційованому викладанні
8. Надайте коротку характеристику оцінюванню для навчання. Як взаємозв'язані оцінювання та диференційоване викладання?
9. Що таке адаптація та модифікація? Наведіть приклади.

Основні поняття	Зміст
Диференційоване викладання	
Оцінювання для навчання	
Адаптація	
Модифікація	

10. Як організувати диференційоване викладання, спираючись на результати оцінювання для навчання?

Рекомендована література:

Основна: 1;2;4;5;6;7;9;10

1. Гончарова Г. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Навч.-метод. посібник для викладачів та студентів. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. 141 с.

2. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

5. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з ООП: навчально-методичний посібник. м. Рівне, 2016. 141с.

6. Основи інклюзивної освіти: навч. метод. посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ: А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

9. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Марія Швед. Львів: Український католицький університет, 2015. 360 с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова: 1;2;3;5;9

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

2. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / Уклад.: Колупаєва А.А. та ін. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 216 с.

3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл): методичні рекомендації / уклад. І. А.

Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

4. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали / Укладач: Софій Н., Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 70 с.

5. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2-ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

Практичне заняття № 4

Тема 4. Корекційно-розвиткова робота як складова інклюзивного навчання. Курикулум навчального та корекційно-розвиткового процесів. Модифікація й адаптація курикулуму (2 год).

Мета:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань та практичних умінь у студентів про особливості здійснення корекційно-розвиткової роботи; курикулум навчального та корекційно-розвиткового процесів;
- вироблення навичок самостійно працювати з навчальною і науковою літературою;
- розвиток творчого підходу до застосування на практиці набутих знань та розв'язування практичних завдань;
- систематизація та узагальнення навчального матеріалу;
- здійснення наукового пошуку при проведенні дослідження;
- вироблення у студентів навичок самостійних творчих досліджень;
- виявлення наукових здібностей студентів і залучення їх до дослідницької роботи.

Зміст практичного заняття

1. Корекційно-розвиткова робота та її значення у процесі навчання дітей із особливими освітніми потребами.
2. Проведення корекційної роботи.
3. Система комплексної корекційно-розвиткової допомоги.
4. Індивідуальні спеціальні заняття.
5. Парадигма модифікації стандартного навчального плану.
6. Діяльність навчальної команди у роботі фахівців для розробки та реалізації курикулуму.

Завдання для обов'язкового виконання

1. Домашні завдання:

1. Підготувати відповіді на запитання.
2. Виконати письмові завдання за методичними рекомендаціями.

2. Аудиторні завдання:

1. Обговорення теоретичних питань.

2.Перевірка письмових завдань.

Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте загальне поняття про корекцію та компенсацію.
2. Визначте стратегічну мету й завдання корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими потребами в умовах інклюзії.
3. Визначити основні вимоги до складання корекційних програм для дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії.

4. Картка для самостійної роботи

Основні поняття	Зміст
Корекційно-розвиткова робота	
Навчальна команда	
Корекція	
Компенсація	

5. Вимоги до комплектування груп дітей з ООП для проведення корекційної роботи.
6. Підготувати повідомлення про можливі варіанти адаптації та модифікації для дітей з різними ОП .
7. Підготувати повідомлення про основні переваги інклюзивної освіти для учасників освітнього процесу: дітей з ООП та їхніх однолітків, батьків дітей з ООП та батьків інших дітей, педагогів, керівників навчальних закладів, місцевої громади.
8. Визначте сутність курикулуму, його складові та його значення в навчальному процесі дитини з особливими освітніми потребами.

9. Картка самостійної роботи

Основні поняття	Зміст
навчальний план	
навчальна програма	
курикулум	
адаптація	
модифікація	

10. Яким чином відбувається процес адаптації навчальних програм якщо в класі є учень із аутизмом, сенсорними порушеннями тощо?

Рекомендована література:

Основна: 1;2;4;6;7;9;10

1. Гончарова Г. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Навч.-метод. посібник для викладачів та студентів. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. 141 с.

2. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

4. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з ООП : навчально-методичний посібник. м. Рівне, 2016. 141с.

6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод, посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

9. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Марія Швед. Львів : Український католицький університет, 2015. 360 с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова:1;2;3;8;9

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

2. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / Уклад.: Колупаєва А.А. та ін. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 216 с.

3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2–ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

Практичне заняття № 5

Тема 5. Співпраця асистента вчителя з іншими фахівцями: командний підхід. Практика спільного викладання : теоретичні основи та практичні приклади (2 год.)

Мета:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань та практичних умінь у студентів про співпрацю асистента вчителя з іншими фахівцями: командний підхід, практику спільного викладання;
- вироблення навичок самостійно працювати з навчальною і науковою літературою;
- розвиток творчого підходу до застосування на практиці набутих знань та розв'язування практичних завдань;
- систематизація та узагальнення навчального матеріалу;

- здійснення наукового пошуку при проведенні дослідження;
- вироблення у студентів навичок самостійних творчих досліджень;
- виявлення наукових здібностей студентів і залучення їх до дослідницької роботи.

Зміст практичного заняття

1. Практика спільного викладання в інклюзивному класі. Особливості організації освітнього процесу в інклюзивному класі: роль партнерства педагогів та асистентів педагога з іншими фахівцями (психолог, логопед, корекційний педагог тощо).
2. Залучення додаткових фахівців до освітнього процесу: переваги та труднощі. Практика спільного викладання як організація освітнього процесу в інклюзивному класі.
3. Особливості та основні моделі впровадження практики спільного викладання: паралельне викладання; викладання в окремих навчальних центрах; допоміжне викладання в команді.
4. Роль асистента вчителя у здійсненні практики спільного викладання.
5. Практика спільного викладання: теоретичні основи та практичні приклади.
6. Особливості підготовки до спільного викладання. Правила організації практики спільного викладання.
7. Участь асистента педагога у спільному плануванні: щотижневе спільне планування, розробка графіка спільного викладання.
8. Основні етапи розвитку стосунків між педагогом інклюзивного класу, асистентом учителя та іншими фахівцями. Відображення основних етапів розвитку стосунків в організації фізичного середовища, у здійсненні змін навчальної програми та методів викладання; в управлінні поведінкою класу та оцінюванні навчальних результатів.

Завдання для обов'язкового виконання

1. Домашні завдання:

1. Підготувати відповіді на запитання.
2. Виконати письмові завдання за методичними рекомендаціями.

2. Аудиторні завдання:

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Перевірка письмових завдань.

Запитання для самоконтролю

1. Обґрунтуйте особливості спільного викладання в інклюзивному класі.
2. Назвіть особливості організації освітнього процесу в інклюзивному класі: роль партнерства педагогів та асистентів педагога з іншими фахівцями (психолог, логопед, корекційний педагог та ін.).
3. Означте специфіку залучення додаткових фахівців до освітнього процесу: переваги та труднощі. Охарактеризуйте практику спільного викладання як організацію освітнього процесу в інклюзивному класі.

4. Поясніть особливості та основні моделі впровадження практики спільного викладання: паралельне викладання; викладання в окремих навчальних центрах; допоміжне викладання в команді.
5. Яка участь асистента педагога у спільному плануванні: щотижневне спільне планування, розробка графіка спільного викладання?
6. Назвіть та обґрунтуйте основні етапи розвитку стосунків між педагогом інклюзивного класу, асистентом учителя та іншими фахівцями. Охарактеризуйте відображення основних етапів розвитку стосунків в організації фізичного середовища, у здійсненні змін навчальної програми та методів викладання; в управлінні поведінкою класу та оцінюванні навчальних результатів.

Рекомендована література:

Основна: 2;4;5;6;7;9;10

2. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення : навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

5. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з ООП : навчально-методичний посібник. м. Рівне, 2016. 141с.

6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод, посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

9. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Марія Швед. Львів: Український католицький університет, 2015. 360 с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова:1;3;6;8;9

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

2. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

6. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с.

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2–ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

Практичне заняття № 6

Тема 6. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти. Співробітництво - основа роботи з батьками дітей з ООП (2 год).

Мета:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань та практичних умінь у студентів про роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти;
- вироблення навичок самостійно працювати з навчальною і науковою літературою;
- розвиток творчого підходу до застосування на практиці набутих знань та розв'язування практичних завдань;
- систематизація та узагальнення навчального матеріалу;
- здійснення наукового пошуку при проведенні дослідження;
- вироблення у студентів навичок самостійних творчих досліджень;
- виявлення наукових здібностей студентів і залучення їх до дослідницької роботи.

Зміст практичного заняття

1. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з ООП в соціокультурне середовище.
2. Батьки як члени навчальних команд.
3. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини.
4. Налагодження стосунків з педагогами та персоналом школи.
5. Обмін конструктивною інформацією.
6. Допомога громадських організацій та соціальних служб.
7. Батьки активні учасники шкільної громади.
8. Волонтерство та адвокатство батьків. Домашня допомога.

Завдання для обов'язкового виконання

1. Домашні завдання:

1. Підготувати відповіді на запитання.
2. Виконати письмові завдання за методичними рекомендаціями.

2. Аудиторні завдання:

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Перевірка письмових завдань.

Запитання для самоконтролю

1. Основні переваги інклюзивної освіти для учасників освітнього процесу: дітей з ООП та їхніх однолітків, батьків дітей з ООП та батьків інших дітей, педагогів, керівників навчальних закладів, місцевої громади.

2. Назвіть і проаналізуйте основні функції сім'ї.
3. Розкрийте роль батьків у навчальній команді.
4. Визначте роль батьків в інклюзивному навчанні дітей з ООП.

Рекомендована література:

Основна: 2;4;5;6;7;8;9;10

2. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

5. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з ООП : навчально-методичний посібник. м. Рівне, 2016. 141с.

6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод, посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

8. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навчально-наочний посіб. Укладач : Скрипник Т., Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 56 с.

9. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Марія Швед. Львів : Український католицький університет, 2015. 360 с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова:1;3;6;8;9;10

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

6. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с.

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2–ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

10. Чорнобой Е. Огляд ролі асистентів учителів у канадських школах. Досвід провінцій Манітоба, Нова Шотландія та Альберта: посіб. Київ : Паливода А.В., 2012. 32 с.

Практичне заняття №7

Тема 7. Загальні стратегії супроводу для дітей з ООП, які мають сенсорні, мовленнєві, соціоадаптаційні труднощі в умовах інклюзивного навчання (2 год.)

Мета:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань та практичних умінь у студентів про загальні стратегії супроводу дітей з ООП, які мають сенсорні, мовленнєві, соціоадаптаційні труднощі; особливості здійснення педагогічної підтримки вищезначеної категорії дітей ;
- вироблення навичок самостійно працювати з навчальною і науковою літературою;
- розвиток творчого підходу до застосування на практиці набутих знань та розв'язування практичних завдань;
- систематизація та узагальнення навчального матеріалу;
- здійснення наукового пошуку при проведенні дослідження;
- вироблення у студентів навичок самостійних творчих досліджень;
- виявлення наукових здібностей студентів і залучення їх до дослідницької роботи.

Зміст практичного заняття

1. Загальні стратегії супроводу для дітей з ООП з функціональними зоровими труднощами.
2. Загальні стратегії супроводу для дітей з ООП з функціональними слуховими труднощами.
3. Загальні стратегії супроводу для дітей з ООП з мовленнєвими труднощами.
4. Загальні стратегії супроводу для дітей з ООП з соціоадаптаційними труднощами в освітньому середовищі.
5. Формування позитивної атмосфери в дитячому колективі.

Завдання для обов'язкового виконання

1. Домашні завдання:

1. Підготувати відповіді на запитання.
2. Виконати письмові завдання за методичними рекомендаціями.

2. Аудиторні завдання:

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Перевірка письмових завдань.

Запитання для самоконтролю

1. Запропонувати способи сприяння інтеграції дітей з ООП у шкільний колектив.
2. Охарактеризуйте педагогічні підходи до розвитку особистості дітей з ООП з функціональними зоровими труднощами.
3. Педагогічні підходи до розвитку особистості дітей з ООП з функціональними слуховими труднощами..
4. Означте педагогічні умови забезпечення ефективної роботи з дітьми із мовленнєвими труднощами в умовах інклюзивного навчання.
5. Означте технології залучення дітей з ООП з соціоадаптаційними труднощами до взаємодії з іншими дітьми.
6. Обґрунтуйте особливості врахування соціоадаптаційних труднощів (гіперактивності) дітей при організації процесу навчання.

Рекомендована література:

Основна:1;2;4;5;6;7;9;10

1. Гончарова Г. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Навч.-метод. посібник для викладачів та студентів. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. 141 с.

2. Інклюзивне навчання : організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

5. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з ООП: навчально-методичний посібник. м. Рівне, 2016. 141с.

6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод, посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

8. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навчально-наочний посіб. Укладач : Скрипник Т., Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 56 с.

9. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Марія Швед. Львів : Український католицький університет, 2015. 360 с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова:1;2;3;7;8;9;10

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

2. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / Уклад.: Колупаєва А.А. та ін. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 216 с.

3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

7. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали / Укладач: Софій Н., Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 70 с.

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2-ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

10. Чорнобой Е. Огляд ролі асистентів учителів у канадських школах. Досвід провінцій Манітоба, Нова Шотландія та Альберта : посіб. Київ : Паливода А.В., 2012. 32 с.

Практичне заняття №8

Тема 8. Загальні стратегії супроводу для дітей з навчальними та інтелектуальними труднощами; з моторними та фізичними труднощами в освітньому середовищі (2 год.)

Мета:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань та практичних умінь у студентів про особливості здійснення супроводу для дітей з навчальними та інтелектуальними труднощами; з моторними та фізичними труднощами в освітньому середовищі в умовах інклюзивного навчання;
- вироблення навичок самостійно працювати з навчальною і науковою літературою;
- розвиток творчого підходу до застосування на практиці набутих знань та розв'язування практичних завдань;
- систематизація та узагальнення навчального матеріалу;
- здійснення наукового пошуку при проведенні дослідження;
- вироблення у студентів навичок самостійних творчих досліджень;
- виявлення наукових здібностей студентів і залучення їх до дослідницької роботи.

Зміст практичного заняття

1. Загальні стратегії супроводу для дітей з інтелектуальними труднощами.
2. Загальні стратегії супроводу для дітей із навчальними труднощами (затримкою психічного розвитку).
3. Загальні стратегії супроводу для дітей з фізичними труднощами (церебральним паралічем).
4. Формування позитивної атмосфери в дитячому колективі. Сприяння природному розвитку дружніх стосунків, налаштування на толерантне ставлення

до інших, моделювання позитивної соціальної поведінки, заохочування дітей до співпраці та взаємодопомоги, розвиток умінь співчувати.

Завдання для обов'язкового виконання

1. Домашні завдання:

1. Підготувати відповіді на запитання.
2. Виконати письмові завдання за методичними рекомендаціями.

2. Аудиторні завдання:

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Перевірка письмових завдань.

Запитання для самоконтролю

1. Запропонуйте способи сприяння інтеграції дітей з особливими освітніми у шкільний колектив.
2. Означте технології залучення дітей з інтелектуальними труднощами (порушеннями розумового розвитку) до взаємодії з іншими дітьми.
3. Означте технології залучення дітей з навчальними труднощами (затримкою психічного розвитку) до взаємодії з іншими дітьми.
4. Означте технології залучення дітей з фізичними труднощами (церебральним паралічем) до взаємодії з іншими дітьми.
4. Обґрунтуйте особливості сприймання в дітей з інтелектуальними труднощами (порушеннями розумового розвитку).
5. Назвіть педагогічні підходи до розвитку мовлення в дітей з інтелектуальними труднощами (порушеннями розумового розвитку).
6. Означте особливості формування особистості дитини із навчальними труднощами (затримкою розумового розвитку).
7. Обґрунтуйте технології пом'якшення психотравмуючих чинників для дітей з фізичними труднощами (церебральним паралічем) в умовах інклюзивного навчання.
8. Схарактеризуйте організаційно-педагогічні умови інклюзивного навчання дітей із навчальними труднощами (затримкою психічного розвитку).
9. У чому полягають особливості розвитку когнітивної сфери дітей з фізичними труднощами (церебральним паралічем).

Рекомендована література:

Основна: 2;4;5;6;7;8;9;10

2. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

5. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з ООП: навчально-методичний посібник. м. Рівне, 2016. 141с.

6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод, посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.

7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.

8. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі : навчально-наочний посіб. Укладач : Скрипник Т., Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 56 с.

9. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Марія Швед. Львів : Український католицький університет, 2015. 360 с.

10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова:1;3;6;8;9;10

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.

6. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально- методичний посібник / За заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с.

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2–ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

10. Чорнобой Е. Огляд ролі асистентів учителів у канадських школах. Досвід провінцій Манітоба, Нова Шотландія та Альберта: посіб. Київ : Паливода А.В., 2012. 32 с.

4. Самостійна робота студентів

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів (далі – СРС) є складовою освітнього процесу й основним засобом опанування навчального матеріалу дисципліни «Основи інклюзивного навчання».

Самостійна робота здобувача над засвоєнням навчальної дисципліни є необхідним елементом ефективного формування компетентностей та включає вивчення і конспектування питань, що винесені на самостійне опрацювання, критичне осмислення основних термінів та понять за темами дисципліни, підготовка до доповідей, есе, виступів на практичних заняттях.

За кожною з тем передбачено вивчення теоретичних питань, що вимагає від здобувачів роботи не тільки над навчально-методичною літературою, а й над матеріалами періодичних видань та законодавчими і нормативними актами.

Мета СРС – сприяти усвідомленню та поглибленню в повному обсязі змісту навчальної дисципліни та формуванню у студентів самостійності опрацьовувати та аналізувати науково-методичні джерела, що є особистісною ознакою та важливим складником професійної майстерності майбутнього вчителя початкових класів.

Мета самостійної роботи – відповідним комплексом заходів забезпечити регулярну і ефективну самостійну роботу здобувачів над вивченням дисципліни «Основи інклюзивного навчання».

Завдання СРС – поглиблене вивчення тем, питань, винесених на самостійне опрацювання студентами, підготовка презентацій, написання повідомлень, анотацій, рефератів, відгуків, рецензій тощо.

Самостійна робота над навчальною дисципліною «Основи інклюзивного навчання» включає:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації;
- підготовка до виступу на практичних заняттях;
- опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей;
- підготовка та оформлення схем, таблиць, графіків, діаграм, мультимедійної продукції тощо.

Методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи

Завдання, винесені на самостійне опрацювання студентами, полягають у вивченні визначених питань, підготовці презентацій, написанні повідомлень, анотацій, відгуків, рецензій, добір різних видів вправ з унаочненням тощо. Під

час виконання самостійної роботи значну увагу необхідно приділяти засвоєнню рекомендованої основної та додаткової літератури. Важливо опрацювати першоджерела. Одним із засобів у засвоєнні знань є ґрунтовний аналіз науково-методичної літератури, який сприяє засвоєнню самостійно опрацьованого матеріалу. Застосування конспектування свідчить про значущість певних відомостей.

Зміст конспекту повинен сприяти:

- чіткому формулюванню тематики вивченого матеріалу;
- складанню плану засвоєного матеріалу та логічному членуванню на частини опрацьованого тексту ;
- розумінню місця самостійно опрацьованого матеріалу в контексті навчальної дисципліни;
- умінню виділяти головне у вивченому матеріалі;
- умінню наводити приклади для ілюстрації опрацьованої інформації відповідно до контексту виокремленої теми;
- систематизації знань;
- умінню самостійно використовувати сформовані знання, уміння і навички на практиці.

Робота з першоджерелами здійснюється з метою ґрунтовного опанування змісту запропонованої теми. Пошуково-аналітична робота студентів полягає у проведенні самостійного пошуку джерел науково-теоретичного й практичного характеру.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Інклюзивна освіта: основні принципи, переваги, існуючі виклики

Тема 1. Стан і перспективи впровадження інклюзивної освіти. (2 год.)

Вид самостійної роботи :

1. Написати доповідь на одну з тем та підготувати мультимедійну презентацію:

1. Стихійне інтегрування дітей з особливими освітніми потребами як ознака системи демократичних процесів в освіті.
2. Впровадження інклюзивного навчання в Україні.
3. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Термінологія та її значення у сучасній педагогіці Медична модель порушень розвитку. Соціальна модель порушень розвитку.
4. Категоріальність дітей з особливими освітніми потребами.
5. Система спеціальної освіти України.

2.Опрацювати (стислий план і конспект) підручника:

Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Рекомендована література:

Основна: 2;4;6;7;10

Додаткова:1;3;4;8;9

Тема 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства (2год.)

Вид самостійної роботи :

1. Розглянути за літературними джерелами наступні питання:

1. Закони України про право на освіту дітей з особливими освітніми потребами.
2. Нормативно-правові акти, які регламентують інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами. Аналіз документа «Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах про інклюзивне навчання».
3. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи. Інтегроване та інклюзивне навчання в Італії.
4. Рівноправність у здобутті освіти (досвід Австрії).
5. Психолого-медико-соціальні центри (досвід Бельгії).
6. Освітня реформа (досвід Голландії).
7. Шведська модель інклюзивної освіти.
8. Варіативність психолого-педагогічного супроводу (досвід Німеччини).
9. Соціально-психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами.
10. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП.
11. Психолого-педагогічний супровід дітей з ООП.
12. Склад команди супроводу. Загальне керівництво КППС.

Рекомендована література:

Основна: 2;3;4;6;7;10

Додаткова:1;3;4;8;9

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Загальні стратегії супроводу для дітей з ООП в освітньому середовищі.

Тема 3. Індивідуальний навчальний план та його складові. Складання індивідуального навчального плану. Сутність і завдання оцінювання учнів з особливими освітніми потребами. Критерії оцінювання навчальних досягнень (2 год.)

1.Різномірні індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт, відеозапис тощо) :

1. Використання індивідуального плану в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.
2. Індивідуальний навчальний план як складова курикулуму. Розробка індивідуального навчального плану. Підготовка та вимоги до підписання ІНП. Аналіз основних компонентів індивідуального навчального плану.
3. Сутність і завдання оцінювання учнів з ООП. Критерії оцінювання навчальних досягнень. Функції контролю. Об'єкти, види, методи контролю. Оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП.
4. Оцінювання в навчальному процесі (зарубіжний досвід).
5. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП. Оцінювання за допомогою портфоліо.
6. Психолого-педагогічна сутність оцінки у навчанні дитини з ООП.
7. Технологія портфоліо. Аналіз зарубіжного досвіду.
8. Підготувати повідомлення про можливі варіанти адаптації та модифікації для дітей з різними ОП.
9. Інструментарій оцінювання. Оцінювання на основі кінцевих результатів. Тестування в умовах інклюзії. Спостереження й інтерв'ю. Процедури проведення інтерв'ю.
10. Психолого-педагогічний зміст корекційно-розвиткової складової в індивідуальному навчальному плані дитини з ООП.
11. Диференційоване викладання як засіб задоволення навчальних потреб усіх учнів. Взаємозв'язок диференційованого викладання та оцінювання.
12. Диференційоване викладання в класі, де навчаються діти з різним рівнем здібностей.
13. Портфоліо як інструмент оцінювання учнів з ООП.
14. Сутність педагогічного оцінювання учнів з ООП.

Рекомендована література:

Основна: 1;2;4;5;6;7;9;10

Додаткова: 1;2;3;5;9;

Тема 4. Корекційно-розвиткова робота як складова інклюзивного навчання. Курикулум навчального та корекційно-розвиткового процесів. Модифікація й адаптація курикулуму (2 год).

1. Розглянути за літературними джерелами наступні питання:

1. Особливості організації й управління інклюзивним навчальним закладом.
2. Проблема розроблення курикулуму в закордонних літературних джерелах.
3. Навчально-методичне забезпечення освіти дітей з ООП.
4. Курикулум та його складові. Адаптації та модифікації курикулуму.
5. Зміст і оформлення корекційної програми. Документація, яка ведеться в ході реалізації корекційної програми.
6. Індивідуальний навчальний план.
7. Професійні вміння фахівців інклюзивних шкіл.
8. Діяльність навчальної команди у роботі фахівців для розробки та реалізації курикулуму.

Рекомендована література:

Основна:1;2;4;6;7;9;10

Додаткова:1;2;3;8;9

Тема 5. Співпраця асистента вчителя з іншими фахівцями: командний підхід. Практика спільного викладання : теоретичні основи та практичні приклади (2 год.)

1. Підготуйте есе на тему:

1. Підготувати повідомлення на тему «Умови та складові ефективної команди: моє бачення»
2. Компетентності є необхідними для виконання посадових обов'язків асистента вчителя.
3. Запропонувати шляхи вирішення проблем у ситуаціях, які описують стосунки вчителя та асистента вчителя, та обґрунтувати їх.
4. Значення налагодження позитивних стосунків з однолітками для дітей з ООП та роль асистента педагога.
5. Залучення додаткових фахівців до навчального процесу: переваги та труднощі.
6. Роль асистента вчителя у здійсненні практики спільного викладання. Особливості підготовки до спільного викладання. Правила організації практики спільного викладання.
7. Характеристика видів адаптації для забезпечення окремих потреб дітей.

Рекомендована література:

Основна:2;4;5;6;7;9;10

Додаткова:1;3;6;8;9

Тема 6. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти. Співробітництво - основа роботи з батьками дітей з ООП (2 год).

1. Підготувати мультимедійні презентації та доповіді на теми (одну на вибір):

1. Роль батьків у спеціальній та інклюзивній освіті.
2. Оцінювання розвитку дитини батьками та фахівцями.
3. Інклюзія - вибір сучасних батьків.
4. Зібрати та представити історії (1-2) про розвиток дітей з ООП.
5. Розробити індивідуальну програму розвитку для конкретної дитини з ООП.

2. Опрацювати (стислий план і конспект) підручника:

Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з ООП : навчально-методичний посібник. м. Рівне, 2016. 141с.

Рекомендована література:

Основна:2;4;5;6;7;8;9;10

Додаткова:1;3;6;8;9;10

Тема 7. Загальні стратегії супроводу для дітей з ООП, які мають сенсорні, мовленнєві, соціоадаптаційні труднощі в умовах інклюзивного навчання (2 год.)

1. Розглянути за літературними джерелами наступні питання:

1. Загальні стратегії супроводу для дітей з функціональними зоровими труднощами в освітньому середовищі.
2. Загальні стратегії супроводу для дітей з функціональними слуховими труднощами в освітньому середовищі.
3. Загальні стратегії супроводу для дітей з мовленнєвими труднощами в освітньому середовищі.
4. Загальні стратегії супроводу для дітей з соціоадаптаційними труднощами (синдромом дефіциту уваги, з гіперактивністю) в освітньому середовищі.
5. Загальні стратегії супроводу для дітей з соціоадаптаційними труднощами (аутистичним спектром) в освітньому середовищі.

2. Підготуйте есе на тему:

1. Рекомендації щодо облаштування просторово- фізичного середовища для дітей :

- А) з функціональними зоровими труднощами ;
- Б) з функціональними слуховими труднощами;
- В) з мовленнєвими труднощами ;
- Г) з соціоадаптаційними труднощами

2.Рекомендації щодо розвитку когнітивної сфери дітей:

- А) з функціональними зоровими труднощами ;
- Б) з функціональними слуховими труднощами;
- В) з мовленнєвими труднощами ;
- Г) з соціоадаптаційними труднощами

3.Рекомендації щодо розвитку мовленнєво-комунікативної сфери для дітей:

- А) з функціональними зоровими труднощами ;
- Б) з функціональними слуховими труднощами;
- В) з мовленнєвими труднощами ;
- Г) з соціоадаптаційними труднощами.

3. Рекомендації щодо навчальної діяльності для дітей:

- А) з функціональними зоровими труднощами ;
- Б) з функціональними слуховими труднощами;
- В) з мовленнєвими труднощами ;
- Г) з соціоадаптаційними труднощами.

Рекомендована література:

Основна:1;2;4;5;6;7;9;10

Додаткова:1;2;3;7;8;9;10

Тема 8. Загальні стратегії супроводу для дітей з навчальними та інтелектуальними труднощами; з моторними та фізичними труднощами в освітньому середовищі (2 год.)

1.Опрацювати першоджерела та підготувати мультимедійні презентації та доповіді на теми (одну на вибір):

- 1.Особливості навчання і розвитку дітей з інтелектуальними труднощами. Загальні стратегії супроводу для дітей з інтелектуальними труднощам в освітньому середовищі.
2. Особливості навчання і розвитку дітей із навчальними труднощами. Загальні стратегії супроводу для дітей з навчальними труднощами в освітньому середовищі.
3. Особливості навчання і розвитку дітей з моторними та фізичними труднощами. Загальні стратегії супроводу для дітей з моторними та фізичними труднощами в освітньому середовищі.

2. Підготуйте есе на тему:

1.Рекомендації щодо облаштування просторово- фізичного середовища для дітей :

- А) з інтелектуальними труднощами;
- Б) із навчальними труднощами;
- В) з моторними та фізичними труднощами.

2.Рекомендації щодо розвитку когнітивної сфери дітей:

- А) з інтелектуальними труднощами;
- Б) із навчальними труднощами;
- В) з моторними та фізичними труднощами.

3.Рекомендації щодо розвитку мовленнєво-комунікативної сфери для дітей:

- А) з інтелектуальними труднощами;
- Б) із навчальними труднощами;
- В) з моторними та фізичними труднощами.

4.Рекомендації щодо навчальної діяльності для дітей:

- А) з інтелектуальними труднощами;
- Б) із навчальними труднощами;
- В) з моторними та фізичними труднощами.

5. Запропонувати способи сприяння інтеграції дітей з особливими освітніми у шкільний колектив.

Рекомендована література:

Основна:2;4;5;6;7;8;9;10

Додаткова:1;3;6;8;9;10

5. Система оцінювання та вимоги

Навчальні досягнення студентів оцінюються за 100-бальною шкалою Університету, чотирибальною шкалою (5 «відмінно», 4 «добре», 3 «задовільно», 2 «незадовільно»), і шкалою оцінок ЄКТС. На поточний контроль відводиться 100 балів.

Оцінювання поточної успішності студентів на окремих навчальних заняттях та за виконання завдань самостійної роботи визначається диференційовано, відповідно до рівня складності завдань, та встановлюється в межах від 0 до 5 балів.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань

Виконання модульних контрольних робіт, завдань самостійної роботи та індивідуальних завдань є обов'язковим. До їх виконання допускаються всі студенти. Студент, який не виконав поточних завдань, не підготувався до практичних, семінарських, лабораторних занять, отримує 0 балів / не отримує жодного балу. Поточну заборгованість, пов'язану з непередбаченою або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, студент повинен ліквідувати шляхом виконання у визначений термін завдань, передбачених програмою. За виконані завдання нараховуються від 0 до 5 балів.

Студенти, які за результатами поточного контролю набрали менше 20 балів, вважаються такими, що мають академічну заборгованість, ліквідація якої є обов'язковою. Студенти, які не мають академічної заборгованості за результатами поточного контролю, допускаються до заліку.

6. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на практичних заняттях:

1. Завданням **поточного контролю** є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу шляхом усного та письмового

опитування, аналіз виконання завдань індивідуальної та самостійної роботи, умінь самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту, написання есе та анотацій, здатності публічно, письмово чи в електронному форматі представляти певний матеріал та ін.

Критеріями оцінювання у ході поточного контролю є:

а) під час поточної аудиторної роботи на лекційних та семінарських заняттях:

- активна участь у дискусіях та пропозованих формах роботи на лекційних та семінарських заняттях;

- доповнення та запитання на лекційних та семінарських заняттях.

б) при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладення, культура мовлення;
- впевненість, емоційність та аргументованість;
- використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань, інтернет-ресурсів тощо);

- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки.

в) при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, систематичність, логічна послідовність;
- підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки, різних технічних засобів (плівок, слайдів, приладів, схем тощо).

г) при виконанні завдань для самостійної та індивідуальної роботи:

- повнота виконання завдання;
- творчість та самостійність виконання.

1 бал - студент виявляє поверхові знання і розуміння основних положень навчального матеріалу з педагогічної творчості, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки;

2 бали – студент виявляє недостатні знання і розуміння основних положень навчального матеріалу з педагогічної творчості, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь містить часткові помилки, недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, вміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент здатен на рецензію відповіді іншого студента; здатен опрацьовувати матеріал самостійно.

4 бали – студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та

протириччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – студент має системні, дієві знання з педагогічної творчості, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили у процесі вивчення педагогічної творчості.

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів під час аудиторних занять

Теоретична підготовленість перевіряється і оцінюється за результатами усної або письмової відповіді на питання практичних занять, що складені у відповідності до змісту навчальної програми. Усна відповідь здобувача (до 5 балів)

5 балів отримують здобувачі, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу;

4 бали отримують здобувачі, які в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використав на достатньому рівні обов'язкову літературу;

3 бали отримують здобувачі, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки;

2 бали отримують здобувачі, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми;

1 бал отримують здобувачі, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

Доповнення відповіді:

1 бал – отримують здобувачі, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, навели власні аргументи щодо основних положень даної теми;

0,5 балів отримують здобувачі, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з даної теми та висловили власну думку.

«Кейс-завдання» – розробка практичних проблемних ситуацій-кейсів, пов'язаних з конкретними подіями, рядом подій.

2 бали - структура відповідає вимогам, операційні дії коректні, встановлені причинні зв'язки.

1,5 бали - структура відповідає вимогам частково (відсутній 1 елемент), операційні дії коректні частково (1-2 зауваження), встановлені причинні зв'язки частково (1-2 зауваження).

1 бал - структура відповідає вимогам частково (відсутні 2-3 елемента), операційні дії коректні частково (3-4 зауваження), встановлені причинні зв'язки частково (3 та більше зауважень).

0,5 балів - структура не відповідає вимогам, операційні дії не коректні, не встановлені причинні зв'язки.

Тестування за допомогою закритих питань: тест містить 4 питання. Оцінка правильної відповіді на кожен з них 1 бал, оцінка неправильної відповіді - 0 балів. Кожне питання має кілька передбачуваних відповідей, одна з яких правильна. Оцінка за допомогою тесту з відкритими питаннями або завданнями (Казусами). Якщо оцінка проводиться одним завданням (максимум 2 бали), критерієм оцінки будуть:

1,5-2,0 балів. Відповідь повна, термінологія збережена, здобувач володіє основною і додатковою літературою, помилок немає. Казус бездоганно вирішене, міркування на високому рівні.

1,0-1,5 балів. Відповідь повна, хоча коротка, термінологічно правильна, немає істотних недоліків. Здобувач добре володіє програмовим матеріалом; володіє основною літературою, судження правильні.

0,5-1 балів Відповідь неповна. Термінологія визначена з помилками. Здобувач володіє програмовим матеріалом, але є недоліки. Судження фрагментарні.

0,1-0,5 балів. Відповідь з помилками и не використана спеціальна термінологія. Відповідь по суті є невірною. Передано лише окремі фрагменти відповідного матеріалу питання. 0 балів. Відповідь не відповідає питанням або зовсім не дана.

Оцінювання самостійної роботи здобувачів

Оцінювання самостійної роботи здобувачів ВО, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюється при змістовому модульному контролі. Кількість балів за різні види індивідуальної самостійної роботи здобувача ВО залежить від її обсягу і значимості, але не більше 10 балів.

Ці бали додаються до суми балів, набраних здобувачем ВО за поточну навчальну діяльність.

Самостійна робота «Конспект» – письмовий текст, що передає зміст основного джерела інформації систематизовано, коротко, логічно, зв'язно. В «Конспект» може бути включено план, виписки, літературні джерела, тези.

3 бали - конспект відповідає плану, відображені основні положення, надані висновки, викладення ясне та лаконічне.

2 бали - конспект частково відповідає плану, має не більше 2 зауважень, відображені основні положення, але не надані висновки, викладення має не більше 2 зауважень.

1 бал - конспект частково відповідає плану, має 3 та більше зауважень, основні положення відображені частково, висновки надані частково, викладення має не більше 3 зауважень.

0,5 балів - конспект не відповідає плану, основні положення не відображені, висновки не надані, викладення має 4 та більше зауважень.

Есе – це самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену робочою програмою.

Головна мета есе – це творче викладення здобувачем на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми, питання:

2 бали - представлена власна точка зору (позиція, ставлення) при розкритті проблеми; проблема розкрита на теоретичному рівні, в зв'язках і з обґрунтуваннями, з коректним використанням педагогічних термінів і понять в контексті відповіді; надана аргументація своєї думки з опорою на факти суспільного життя або особистий соціальний досвід.

1 бал - не представлена власна точка зору (позиція, відношення) при розкритті проблеми, проблема розкрита на побутовому рівні; аргументація своєї думки слабо пов'язана з розкриттям проблеми.

0 балів – робота не здана.

Доповідь та мультимедійна презентація (до 10 балів):

9-10 балів - виконано всі вимоги до написання і захисту доповіді: позначена проблема і обґрунтована її актуальність, зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему, яка розглядається логічно сформульована власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішньому оформленню, надані правильні відповіді на додаткові питання;

7-8 балів - основні вимоги до доповіді та її захист виконані, але при цьому допущені недоліки, зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутня логічна послідовність в судженнях; не витриманий обсяг доповіді; є упущення в оформленні; на додаткові питання при захисті дані неповні відповіді;

4-6 балів - тема висвітлена лише частково; допущені фактичні помилки в змісті доповіді або при відповіді на додаткові питання; під час захисту відсутній висновок;

1-3 бали - тема доповіді не розкрита, виявляється істотне незрозуміння проблеми.

Критерії оцінювання самостійної роботи здобувача

Критерії оцінки 9-10 за самостійну роботу присвоюються здобувачу ВО, якщо він ретельно виконує всі завдання самостійної роботи, демонструє знання і розуміння вивченого матеріалу

7-8 балів - здобувач ВО недостатньо повністю виконує завдання самостійної роботи

5-6 балів- здобувач ВО важко відтворює навчальний матеріал

3-4 бали- здобувач ВО недбало виконує завдання самостійної роботи, має недостатні знання і засвоєння вивченого матеріалу

1-2 балів- здобувач ВО виконує завдання самостійної роботи з грубими помилками

0 здобувач ВО не виконує завдання самостійної роботи

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
75-81		
68-74	задовільно	
60-67		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання за національною шкалою

Оцінка А «5» («відмінно») (90–100): студент виявляє міцні, глибокі і системні знання навчально-програмованого матеріалу; відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу; демонструє вміння самостійно знаходити і користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища, ідеї, встановлювати причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робити аргументовані висновки;

користується широким арсеналом засобів доказів власної думки, вирішує складні проблемні завдання; виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань; творчо застосовує професійні вміння і навички, досягнення педагогічної науки; вміє пов'язати теорію з практикою; володіє культурою викладу інформації, мова студента грамотна.

Оцінка В «4» («добре») (82–89): студент виявляє міцні, повні, ґрунтовні знання навчально-програмованого матеріалу; демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, встановлювати зв'язок з обраною професією та робити висновки; використовує загальновідомі докази у власній аргументації; вільно застосовує матеріал у стандартних ситуаціях; відповідь студента в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована, однак при відповіді та виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; рівень мовленнєвої культури відповідає загальноприйнятим нормам.

Оцінка С «3» («задовільно») (75–81): студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте його знання недостатньо глибокі і осмислені; відповідь на рівні загальних уявлень про предмет; демонструє деяке порушення логічності і послідовності викладу матеріалу; виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити певні, але неконкретні і неточні висновки; не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою; має фрагментарні навички в роботі з джерелами інформації; виявляє невисоку культуру викладу знань.

Оцінка Д «3» («задовільно») (67–74): студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; викладає матеріал уривчастими реченнями, при відповіді допускає суттєві помилки, які не здатен виправити після коректування запитань; недостатньо володіє розумовими операціями; відсутні уміння і навички у роботі з джерелами інформації; не вміє логічно мислити і викласти свою думку.

Оцінка Е «2» («задовільно») (60–66): має мінімально достатні знання з дисципліни, зі значними помилками; у загальному недостатньо орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не досить впевнено, з суттєвими помилками застосовує знання в практичних ситуаціях.

Оцінка FХ «2» («незадовільно») (35–59): (з можливістю повторного складання: з обов'язковим повторним курсом) – не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосування знань в практичних ситуаціях.

7. Перелік питань /завдань для підсумкового контролю

1. Інклюзивна освіта: основні положення.

2. Становленні інклюзивної освіти в Україні: від інтеграції до інклюзії. Історичний екскурс. Історія спеціальної освіти й інклюзії. Соціальна та медична моделі порушень.
3. Стан і перспективи впровадження інклюзивної освіти.
4. Основні підходи до надання освіти дітям з особливими освітніми потребами.
5. Основні принципи, мета та завдання інклюзивної освіти.
6. Позитивні аспекти залучення дітей з особливими потребами до закладів загальної середньої освіти.
7. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі. Характеристика спеціальної освіти в Україні (вертикальна й горизонтальна структура; спеціальні дошкільні та загальноосвітні шкільні заклади, навчально-реабілітаційні та оздоровчі багатопрофільні центри тощо.)
8. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти
9. Законодавчо-правові аспекти інклюзивної освіти.
10. Основні міжнародні документи в галузі інклюзивної освіти.
11. Нормативно-законодавча база України з питань інклюзивної освіти
12. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи. Інтегроване та інклюзивне навчання в Італії.
13. Рівноправність у здобутті освіти(досвід Австрії).
14. Психолого-медико-соціальні центри (досвід Бельгії).
15. Освітня реформа(досвід Голландії).
16. Шведська модель інклюзивної освіти.
17. Варіативність психолого-педагогічного супроводу(досвід Німеччини).
18. Прозорість кордонів між спеціальною та загальною освітою.
19. Передумови для забезпечення успішної інклюзії. Педагоги як провідники змін. Інтеграція та інклюзія. Складові інклюзії. Передумови успішної розбудови інклюзивного середовища. Інклюзивні школи - ефективні школи. Роль педагога у впровадженні інклюзивної освіти.
20. Основні підходи до надання освіти дітям з особливими освітніми потребами.
21. Реалізація індивідуального підходу в роботі з батьками.
22. Роль ІРЦ у розв'язанні проблем інклюзії.
23. Компетентність вчителів як запорука ефективності інклюзивної освіти.
24. Організація роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби.
25. Робота спеціалістів закладу загальної середньої освіти з родинами дітей, що мають особливі освітні потребами.
26. Створення у навчальному закладі комфортного середовища для дітей з різними стартовими можливостями.
27. Організація діяльності інклюзивної школи.
28. Загальні принципи здійснення адаптацій та модифікацій освітнього процесу.
29. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної школи.
30. Здійснення процесу оцінки та розробки індивідуального навчального плану.
31. Взаємодія школи та ІРЦ.
32. Методичні рекомендації щодо реалізації моделі інклюзивної школи.
23. Формування позитивного ставлення до дітей з особливими потребами.
24. Організація роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби.

25. Робота спеціалістів закладу загальної середньої освіти з родинами дітей, що мають особливі освітні потреби.
26. Контроль й оцінювання навчальних досягнень учнів в інклюзивному класі.
27. Дидактичний зміст контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів в інклюзивному класі.
28. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з різними типами порушень психофізичного розвитку.
29. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами у першому класі.
30. Якісні показники індивідуального оцінювання. Технологія портфоліо.
31. Тестування у навчанні дітей з особливими освітніми потребами.
32. Організаційно-педагогічні умови побудови співпраці з батьками дітей з особливими освітніми потребами.
33. Індивідуальна програма розвитку: суть, структура, особливості розробки.
34. Особливості організації роботи команди з розробки індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами.
35. Планування адаптації та модифікації для забезпечення додаткової підтримки для дітей з особливими потребами.
36. Поняття про додаткові спеціальні послуги: обсяг і періодичність надання додаткових спеціальних послуг.
37. Диференціація навчального процесу як необхідна умова врахування індивідуальних особливостей дітей.
38. Роль асистента педагога у здійсненні адаптації й модифікації та забезпечення додаткового навчання.
39. Вибір видів адаптації для забезпечення окремих потреб дітей.
40. Характеристика методів диференційованого навчання.
41. Процес оцінювання як збір даних про прогрес дитини з особливими потребами.
42. Роль асистента вчителя у процесах оцінювання прогресу дитини.
43. Вимоги до проведення спостереження як методу оцінювання прогресу дитини.
44. Дитяче портфоліо як джерело інформації у процесах оцінювання.
45. Переваги та недоліки способів збору даних при проведенні процесу оцінювання (записи випадків із практики, форми спостережень, відео, фотографії та малюнки дітей, портфоліо, інтерв'ю).
46. Участь асистента педагога в основних етапах процесу оцінювання.
47. Медична та соціальна моделі розуміння інвалідності: основні відмінності та їх вплив на освітню політику та практику.
48. Аналіз основних понять інклюзивної освіти.
49. Переваги та виклики інклюзивної освіти в Україні.
50. Порівняльний аналіз Конвенції ООН про права дитини та Конвенції ООН про права людей з інвалідністю.
51. Аналіз вітчизняного законодавства у сфері інклюзивної освіти з точки зору основних принципів Конвенції ООН про права людей з інвалідністю.
52. Характеристика організаційних функцій асистента педагога.
53. Характеристика консультативних функцій асистента педагога.

54. Характеристика прогностичних функцій асистента педагога.
55. Педагогічна етика як регулятор взаємодії асистента педагога з іншими учасниками освітнього процесу.
56. Вимоги до професійної компетентності асистента педагога.
57. Аналіз основних понять інклюзивної освіти.
58. Спільність і відмінність понять «інтеграція» та «інклюзія».
59. Порівняльний аналіз вітчизняного та міжнародного законодавства у сфері інклюзивної освіти.
60. Характеристика консультативних функцій асистента педагога.
61. Характеристика прогностичних функцій асистента педагога.
62. Педагогічна етика як регулятор взаємодії асистента педагога з іншими учасниками освітнього процесу.
63. Характеристика професійної компетентності асистента педагога.
64. Організаційно-педагогічні умови побудови співпраці з батьками дітей з особливими освітніми потребами.
65. Особливості освітньої та корекційно-розвиткової роботи з дітьми які мають соціоадаптаційні труднощі; функціональні сенсорні та моторні труднощі; фізичні труднощі; навчальні та інтелектуальні труднощі; мовленнєві труднощі (на вибір) в загальноосвітньому просторі.
66. Психологічні особливості дітей з соціоадаптаційними труднощами; функціональними сенсорними та моторними труднощами; фізичними труднощами; навчальними та інтелектуальними труднощами; мовленнєвими труднощами (на вибір).
67. Особливості мовленнєвого розвитку дітей молодшого шкільного віку із навчальними та інтелектуальними труднощами.
68. Педагогічні техніки підтримки пізнавального розвитку дитини з функціональними зоровими труднощами в інклюзивному класі.
69. Педагогічні умови подолання у школярів дисграфії, дислексії.
70. Характеристика психолого-педагогічної допомоги дітям з соціоадаптаційними труднощами.
71. Шляхи формування позитивної атмосфери між однолітками в інклюзивному класі.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Гончарова Г. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Навч.-метод. посібник для викладачів та студентів. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. 141 с.
2. Інклюзивне навчання : організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.
3. Казачінер О. С. Інклюзивна освіта в англomовних країнах. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 79 с.
4. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.
5. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з ООП: навчально-методичний посібник. м. Рівне, 2016. 141с.
6. Основи інклюзивної освіти : навч. метод, посіб. / МОНмолодьспорту України, НАПН України, Ін-т спец, педагогіки; під заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ: А.С.К., 2012. 308 с.
7. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.
8. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі : навчально-наочний посіб. Укладач Скрипник Т., Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 56 с.
9. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Марія Швед. Львів : Український католицький університет, 2015. 360 с.
10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова:

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.
2. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання : навчально-методичний посібник / Уклад.: Колупаєва А.А. та ін. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 216 с.
3. Дитина з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 48 с.
4. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : Матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.) / Упор. Удич З.І. Тернопіль : ТНПУ, 2021. 228 с.
5. Колупаєва А., Таранченко О. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.
6. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально- методичний посібник / За заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с.

7. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали / Укладач: Софій Н., Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 70 с.

8. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2–ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

9. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

10. Чорнобой Е. Огляд ролі асистентів учителів у канадських школах. Досвід провінцій Манітоба, Нова Шотландія та Альберта : посіб. Київ : Паливода А.В., 2012. 32 с.

Інтернет ресурс, електронні книги:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 №88 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/deyaki-pitannya-vikoristannya-subvenciyi-z-derzhavnogo-byudzhetu-miscevim-byudzhetam-na-nadannya-derzhavnoyipidtrinki-osobam-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebam-i-u-2018-roci> (дата звернення: 15.06.2023).

2. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 15.06.2023).

3. Комітет з прав осіб з особливими освітніми потребами ООН : Зауваження загального порядку №4 (2016). Поширення: Загальне. 2 вересня 2016 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.soippo.edu.ua/images/Мобільна_сторінка/Інклюзивна_освіта/Нормативноправове_забезпечення/Конвенція_ООН_про_права_осіб_з_інвалідністю_2016.pdf (дата звернення: 15.06.2023).

4. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти від 14.12.1960 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_174 (дата звернення: 15.06.2023).

5. Конституція України від 17.09.1991 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/888-09/page> (дата звернення: 15.06.2023).

6. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 15.06.2023).

7. Концепція розвитку інклюзивної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 01.10.2010 №912 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npra/prozatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya> (дата звернення: 15.06.2023).

8. Копенгагенська декларація про соціальний розвиток від 01.01.1995 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_505 (дата звернення: 15.06.2023).

9. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 14.09.2018). 11. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 №2628-III [Електронний ресурс].

Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> (дата звернення: 15.06.2023).

10. Про загальну середню освіту: Закон України від 13.05.1999 №651-XIV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14> (дата звернення: 15.06.2023).

11. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 №545 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF> (дата звернення: 15.06.2023).

12. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 №872 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-%D0%BF> (дата звернення: 15.06.2023).

13. Про затвердження порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.02.2017 №88 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-%D0%BF> (дата звернення: 15.06.2023).

14. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 №609 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-prokomandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladizagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti> (дата звернення: 15.06.2023).

15. Про затвердження Типового переліку спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах закладів загальної середньої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.04.2018 №414 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18> (дата звернення: 15.06.2023).

16. Про Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 рр. та план заходів з реалізації її I етапу: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 №526-р [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2017-p> (дата звернення: 15.06.2023).

17. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15.06.2023).

18. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 №2402-III [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 15.06.2023). 21. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10.02.1998 №103/98 [Електронний ресурс]. Режим

доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 15.06.2023).

19. Про позашкільну освіту: Закон України від 22.06.2000 №1841-III [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14> (дата звернення: 15.06.2023).

20. Про ратифікацію Конвенції про права дитини: Постанова Верховної Ради УРСР від 27.02.1991 №789-XII. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. №13. Ст. 145.

21. Про ратифікацію Конвенції про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї: Закон України від 16.12.2009 №1767-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. №9. Ст. 77.

22. Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами та Рамки Дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94 (дата звернення: 15.06.2023).

23. Серія видань «Концептуалізація інклюзивної освіти та її контекстуалізація в рамках Місії ЮНІСЕФ. Технічний путівник. Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ). 2014.

24. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 20.12.1993 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://npu.edu.ua!/ebook/book/html/D/ikpp_kpp_Sozhialno-pravovuy_zahust_ditey/100.html (дата звернення: 15.06.2023).

25. UNESCO. Guidelines for inclusion: Ensuring access to education for all [Electronic resource]. Retrieved from: <http://www.unesdoc.unesco.org> (дата звернення: 15.06.2023).

26. UNESCO. The flagship on education for all and the rights of persons with disabilities: Toward inclusion [Electronic resource]. Retrieved from: <http://www.unesco.org> (дата звернення: 15.06.2023).

27. Про внесення змін у додаток до Постанови Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 №1096 «Про встановлення розміру доплати за окремі види педагогічної діяльності»: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.02.2018 №72 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72-2018> (дата звернення: 15.06.2023).

28. Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 06.12.2010 №1205: Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.02.2018 №90 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1308-10> (дата звернення: 15.06.2023).

29. Про затвердження перекладу Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я та Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.05.2018 №981 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://medprosvita.com.ua/nakaz-moz-ukrayini-vid-23-05-2018-981-pro-zatverdzhennya/> (дата звернення: 15.06.2023).

30. Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників: Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.10.2010 №930

[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1255-10> (дата звернення: 15.06.2023).

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

-А-

Адаптація змінює характер подачі матеріалу, не змінюючи зміст або концептуальну складність навчального завдання

Адаптація освітнього процесу – підхід, що змінює характер навчання, не освітньої програми, підбір методів і засобів навчання відповідно до ООП дитини.

Алалія – відсутність чи недорозвиток мовлення, який спричинено органічним ураженням мовленнєвих зон КГМ внутрішньоутробного періоду чи в ранньому віці.

Анімалотерапія – вид терапії, що використовує тварин та їх образи (малюнки, казкові герої, іграшки тощо).

Ароматерапія – послуга, що орієнтується на вплив запахів на психічний і фізичний стан дитини.

Асистент дитини – працівник, який надає соціальні послуги супроводу під час інклюзивного навчання, його функції можуть виконувати фахівці у сфері надання соціальних послуг, соціальні працівники, один з батьків дитини з ООП чи особи, уповноважені ними, які пройшли спеціальне навчання, що підтверджено відповідним свідоцтвом.

Афазія – повна чи часткова втрата мовлення внаслідок органічного ураження КГМ.

Афонія, дисфонія – відсутність чи порушення голосу.

-Б-

Боязливість – властивість легко піддіватися почуттю страху; пройнятий страхом; боязкість, лякливість. У психології страх – емоційна реакція людини на справжню чи уявну небезпеку. Емоції страху виникають як умовні рефлекси, як механізми саморегуляції організму в навколишньому середовищі; характеризуються депресивними психічними станами, неспокоєм, нервуванням, прагненням вийти з неприємної ситуації; психічний стан страху характеризується широким діапазоном емоцій – від легкого переляку до жаху; реакція страху виникає у ранньому дитинстві.

Брадилалія – патологічно сповільнений темп мовлення.

Будинок дитини – заклад дошкільної освіти системи охорони здоров'я для медико-соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, а також для дітей з фізичними та/або інтелектуальними порушеннями від народження до трьох (для здорових дітей) та до чотирьох (для хворих дітей) років.

-В-

Вторинні порушення виникають за умови, якщо соціальне оточення дитини не компенсує первинне порушення, а, навпаки, детермінує відхилення в особистісному розвитку.

-Г-

Гігієнічний масаж – активний засіб зміцнення здоров'я та попередження захворювань.

-Д-

Деонтологія (від грецького «деонтос» – обов'язок і «логос» – вчення) – розділ етики, що розглядає проблеми обов'язку, сферу належного (того, що повинно бути), усі форми моральних вимог та їхнє співвідношення.

Дизартрія – порушення вимовної сторони мовлення, що спричинено недостатністю іннервації мовленнєвого апарату.

Дизонтогенез – порушення індивідуального розвитку (онтогенезу).

Дисграфія (аграфія) – часткове (повне) специфічне порушення процесів письма.

Дислалія – порушення звуковимови за нормального стану слуху й збереженої іннервації мовленнєвого апарату.

Дислексія (алексія) – часткове (повне) порушення процесів читання.

Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) розглядає інклюзивну освіту крізь призму концепції «Школа, дружня до дитини».

Дитячий церебральний параліч (ДЦП) – дифузне органічне порушення центральної нервової системи з ураженням опорно- рухового апарату. Провідним симптомом захворювання є рухові розлади.

Дитина з ООП – «це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту» (Закон України «Про освіту»).

Драмотерапія – театральні постановки різної тематики, які позитивно впливають на пам'ять, волю, уяву, почуття, увагу та мислення тощо.

-Е-

Екзогенний – зовнішнього походження; в медицині – те, що зумовлено причинами, які поза межами організму.

Емпатія – це вміння осягати душевний стан, переживання дитини, розуміти її емоційну мову, реагувати на її психологічний стан.

Ендогенний – такий, що виникає через причину, яка знаходиться в організмі.

Ерготерапія – послуга, спрямована на відновлення та підтримку необхідних для повсякденного життя побутових навичок і дій, а також надання допомоги дитині для досягнення нею максимальної самостійності, адаптації середовища.

-З-

Забування – процес пам'яті, який характеризується зменшенням можливості пригадування й відтворення подій, фактів, зменшенні обсягу

запам'ятованого. Фізіологічною основою забування (тимчасове чи тривале) є гальмування тимчасових нервових зв'язків.

Заїкання – порушення темпо-ритмічної організації мовлення, зумовлене судомним станом м'язів, мовленнєвого апарату.

ЗПР (затримка психічного розвитку) – граничний стан між нормотиповим розвитком і порушенням розвитку дитини, якому властиві незначні недоліки інтелектуальної та емоційної сфери, які проявляються у зниженні навчально-пізнавальної діяльності та соціальної адаптації загалом.

-І-

Ігротерапія – вплив на розвиток особистості дитини за допомогою гри.

Ізотерапія – застосування засобів образотворчого мистецтва з метою розвитку особисті дитини (підходять усі види художніх матеріалів: малюнок, колаж, аплікація, ліплення, скульптура, готові твори художнього мистецтва).

Інвалідність – міра втрати здоров'я у зв'язку із захворюванням, травмою (її наслідками) або вродженими вадами, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження життєдіяльності особи.

Індекс інклюзії – добірка практичних матеріалів, спрямованих на планування дій зі створення та розвитку в закладах освіти інклюзивного освітнього середовища для всіх учасників освітнього процесу.

Індивідуальна навчальна програма – документ, що визначає зміст, систему знань, навичок і вмінь, які мають опанувати учні в освітньому процесі з кожного предмета, а також зміст розділів і тем.

Індивідуальна програма розвитку – документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з ООП, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків з метою визначення конкретних стратегій і підходів до навчання.

Індивідуальний навчальний план – документ, що визначає послідовність, форму і темп засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії та розробляється закладом освіти у взаємодії із здобувачем освіти за наявності необхідних для цього ресурсів.

Інклюзивна культура – система цінностей, що забезпечує виникнення у закладі освіти атмосфери доброзичливості, безпеки та прийняття, яка б стимулювала учнів до співпраці і взаємодопомоги.

Інклюзивна політика – побудова чіткої структури цілей і принципів керування освітнім процесом.

Інклюзивна практика – шляхи розвитку того, чого і як навчають і навчаються, на основі інклюзивних цінностей та політики; як інклюзивні цінності впливають на структурування та зміст освітнього процесу.

Інклюзивна школа – заклад освіти, який забезпечує інклюзивну освіту як систему освітніх послуг, зокрема: адаптує навчальні програми і плани, фізичне середовище, методи та форми навчання; використовує існуючі в громаді ресурси; залучає батьків; співпрацює з фахівцями для надання

спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей; створює позитивний клімат в освітньому середовищі.

Інклюзивне освітнє середовище – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб і можливостей.

Інклюзивні принципи – система базових вимог, що забезпечує ефективність інклюзивної освіти.

Інклюзивно-ресурсний центр (ІРЦ) – установа, що створюється з метою забезпечення права дітей з ООП віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної і загальної середньої освіти, в тому числі у закладах професійної (професійнотехнічної) освіти та інших закладах освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг і забезпечення їхнього системного кваліфікованого супроводу.

Інклюзія (англ. – inclusion) – процес активного включення в суспільні стосунки всіх громадян незалежно від фізичних, інтелектуальних, культурних, мовних, національних та інших особливостей.

Інклюзивна освіта – безперервний процес, спрямований на створення інклюзивного освітнього середовища на основі принципів толерантного ставлення, поваги до індивідуальних особливостей кожного та недопущення дискримінації шляхом адаптації освітнього середовища, психолого-педагогічного процесу, адаптації (модифікації) освітньої програми відповідно до ООП дитини.

Інтеграція – процес влаштування дітей з ООП в існуючі заклади загальної середньої освіти з розумінням того, що діти з ООП зможуть пристосуватися до стандартизованих вимог таких закладів.

-К-

Казкотерапія – вплив на дитину через казку (долає у дітей високий рівень тривожності, різноманітні страхи, агресивність, сприяє адаптації у дитячому колективі). До прийомів роботи з казкою належать: аналіз казок; розповідання казок; переписування казок; постановка казок за допомогою ляльок; малювання за мотивами казки; програвання епізодів казки; складання казок.

Команда ППС – це взаємоузгоджена комплексна діяльність фахівців за участі батьків дитини з ООП, спрямована на створення необхідних умов в освітньому процесі, з метою розвитку особистості дитини, засвоєння нею знань, умінь і навичок, її самореалізації та соціалізації.

Компенсація – в загальнобіологічному розумінні означає одну з форм пристосування організму до умов існування при порушенні певної його матеріальної структури чи функції внаслідок перенесеного захворювання, травми, ушкодження. При цьому відбувається складний процес перебудови функцій.

Корекція зору – послуга, яку спрямовано на розвиток зорового сприймання: підвищення функціональних можливостей зорового

аналізатора, формування сенсорної функції розпізнання кольору, розпізнання величини та форми предметів, розвитку аналізуючого спостереження, дотикового сприймання, пам'яті та уваги.

Корекція розвитку – комплекс заходів, спрямованих на розвиток пізнавальної діяльності учня, емоційної сфери, мовлення та особистісного розвитку.

Кольоротерапія – спосіб впливу на психоемоційний стан дитини за допомогою певних кольорів (червоний – може викликати збудження і, навпаки, роздратування. Водночас цей колір позитивно впливає на м'язи і суглоби (йому властивий зігрівальний ефект). Поєднання червоного і білого кольорів використовується для корекції слабкого зору. Помаранчевий – допомагає пережити депресії та негаразди. Жовтий – сприяє поліпшенню інтелектуальної діяльності. Зелений – відповідає за емоційну рівновагу. Поєднання білого і зеленого кольорів використовують для корекції зору і зняття загальної втоми. Блакитний – заспокоює, налаштовує організм на відпочинок. Синій – впливає на кісткову систему і зір тощо).

Кризи – переламні моменти у розвитку дитини, що відділяють один вік від іншого і зумовлюють оновлення внутрішнього світу особистості, визначаючи спрямованість її перспектив (соціальних чи асоціальних).

-Л-

Лікувальна фізкультура – використання основної функції дитячого організму – руху задля розвитку і компенсація порушень фізичного розвитку і моторики, які перешкоджають навчанню дитини з ООП.

Логоритміка – низка вправ, завдань, ігор, що поєднує в собі музику і рухи, музику та слово, музику, слово і рухи.

Логопедичний масаж – це метод активної механічної дії, який впливає на стан м'язів, нервів, кровоносних судин і тканин периферичного мовленнєвого апарату. Це одна з логопедичних методик, яка сприяє розвитку мовлення та позитивно впливає на емоційний стан осіб із мовленнєвими порушеннями.

Лялькотерапія – передбачає процес ідентифікації дитини з улюбленим героєм казки чи з улюбленою іграшкою.

-М-

Масаж – це один з найдавніших та найефективніших лікувальних заходів. Масаж в логопедичній роботі використовується задля корекції різних порушень: дислалії (різних її форм), дизартрії (стертій формі), ринолалії, афазії, заїканні, алалії та при порушеннях голосу. Загалом масаж застосовується в корекційній педагогічній роботі у всіх тих випадках, коли спостерігається порушення тону м'язів.

Медіатека – це сучасна бібліотека, яка оснащена широкою палітрою мультимедійних засобів різного формату поряд із друкованою літературою, яке максимально наближає дитину до використання всього спектра джерел інформації.

Милосердя – один з істотних проявів гуманності, де поєдналися два аспекти: духовно-емоційний (переживання чужого болю, як свого) і конкретно-практичний (порив до реальної допомоги).

Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ) – класифікація, що забезпечує систематизацію даних про функціонування людини і взаємозв'язок між нею або її станом здоров'я, факторами навколишнього середовища й особистісними факторами.

МКФ-ДП – кваліфікатор, що пропонує концептуальні рамки та єдину стандартизовану термінологічну мову для позначення проблем, включаючи функції і структури організму, обмеження активності й участі, а також фактори навколишнього середовища, що мають важливе значення для дітей і підлітків віком до 18 років.

Модифікація освітніх програм – трансформація характеру викладання навчального матеріалу шляхом зміни освітніх цілей, змісту та/або концептуальної складності навчального завдання для конкретної особи з особливими освітніми потребами, у тому числі шляхом спрощення змісту і скорочення матеріалу, інтеграції двох або більше навчальних предметів. Модифікації змінюють характер навчання, змінюючи зміст або понятійну сутність освітнього завдання та очікувані результати.

Монтессорі-терапія – вільна робота дитини у спеціально підготовленому середовищі, що забезпечує її потреби в цей момент згідно із «сенситивним періодом» (послуга, заснована на ідеях Марії Монтессорі).

Музикотерапія – розвиток дитини за допомогою музики (напрямки: вокалотерапія (співи), музикотерапія в рухах (танці, хореотерапія, музично-ритмічні ігри), інструментальна (гра на музичних інструментах) тощо).

-Н-

Навчально-реабілітаційний центр – заклад загальної середньої освіти для дітей з ООП, які зумовлені складними порушеннями розвитку.

Неможливість зосередитись – не здатність свідомості спрямовувати, не можливість на певний час концентрувати психічну діяльність на об'єкті з метою його відображення. Причинами тимчасового зниження чи відсутності зосередженості може бути втома, нездужання; стала неможливість зосередитись пов'язана з слабкістю нервової системи, не сформованість вольової та мотиваційної сфери психіки, регулюючої функції свідомості загалом, невміння працювати.

Неслухняність – не бажання піддаватися певній дії, певному впливові.

Неуважність – нестійкість уваги, проявляється в підвищеній реактивності на зовнішні подразники, недостатній зосередженості на об'єкті відображення. Причинами можуть бути втома, сильні емоційні збудження, відсутність належної мотивації до діяльності. Фізіологічною основою неуважності є нестійкість зони оптимального збудження в КГМ та надмірна рухливість нервових процесів.

-О-

Обмеження активності – труднощі, які може мати особа при здійсненні діяльності.

Обмеження участі – проблеми, з якими особа може зіткнутися в життєвих ситуаціях.

Особа з інвалідністю – особа, яка має стійкі фізичні, психічні, інтелектуальні чи сенсорні порушення, що під час взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати її повній та ефективній участі у житті суспільства на рівні з іншими.

Особа з особливими освітніми потребами – особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту.

Особистісно-орієнтоване навчання – навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність, самоцінність.

Органічні порушення – незворотні порушення у функціонуванні органу чи системи порушення, відсутність органу або його частини.

Орієнтування у просторі – послуга, спрямована на формування у дітей з порушеннями зору компенсаторних способів діяльності, яку зорієнтовано на оволодіння у певній послідовності сенсорними, розумовими і практичними операціями, прийомами, діями, що стають основою для формування максимальної самостійності під час руху у відкритому просторі.

Онтогенез – процес індивідуального розвитку організму чи сукупність морфологічних, фізіологічних і біологічних перетворень, яких зазнає організм від зародження до кінця життя.

-П-

Педагогічна деонтологія – наука про професійну поведінку педагогічного працівника, про його обов'язок. Змістом якої є система морально-етичних норм і принципів, необхідних педагогові для виконання своїх професійних обов'язків.

Педагогічна справедливість – неупереджене, об'єктивне ставлення педагога до учнів з ООП, яке ґрунтується на любові та повазі до них, абстраговане від особистісних симпатій чи антипатій.

Педагогічна технологія – в загальному розумінні, системний метод створення, застосування і визначення всього процесу навчання та засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію освіти.

Педагогічний оптимізм щодо дітей з ООП передбачає впевненість у прогресі в розвитку дитини, вірі в її можливості.

Первинні порушення виникають унаслідок порушення функціонування центральної нервової системи, невідповідності розвитку віковій нормі.

Письмо – складний вид діяльності, який супроводжується включенням в діяльність кори головного мозку, органів зору й слуху та м'язів тіла.

Пісочна терапія – відображення на піску того, що спонтанно виникає впродовж заняття; змішування піску з водою, задля створення горбів, вологих ландшафтів, гір тощо. В процесі використовуються мініатюрні фігури: людей (різних статей), тварин, дерев, будівель, автомобілів тощо задля створення власного світу. Сприяє вирішенню внутрішніх проблем, успішно корегує дитячу агресію і тривожність, знімаються емоційне напруження, невпевненість і страх.

Поняття інклюзії (англ. inclusion – включення; франц. inclusif – той, хто включає в себе; лат. include – заключаю, включаю) – означає процес активного включення в суспільні стосунки всіх громадян, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, культурних, мовних, національних та інших особливостей.

Порушення – втрата чи аномалія психологічної, фізіологічної, анатомічної структури або функції.

Порушення інтелектуального розвитку – виразне, незворотне системне порушення пізнавальної діяльності, яке виникає внаслідок органічного дифузного пошкодження кори головного мозку.

Портфоліо – спеціально спланована й організована індивідуальна добірка матеріалів та документів, яка демонструє зусилля, динаміку та досягнення особи у різних сферах життєдіяльності.

Праксис – автоматизоване виконання завчених рухів.

Працетерапія – цілеспрямоване створення продукту праці або виконання робочого завдання через трудові рухи.

Психолого-педагогічні, корекційно-розвиткові заняття (послуги) – діяльність, яку спрямовано на підвищення процесів розвитку і соціалізації дитини з ООП, що проводиться педагогічними працівниками закладів освіти, ІРЦ чи іншими фахівцями задля максимально можливого розвитку особистості та подальшої інтеграції в суспільство.

Психолого-педагогічний супровід (ППС) – це комплексна система заходів з організації освітнього процесу і розвитку дитини, передбачена ППР.

Психогімнастика – заняття, які включають вправи, етюди, ігри, спрямовані на формування у дітей різних психічних функцій (уваги, пам'яті, моторики), на навчання елементів саморозслаблення та розвиток уміння виражати різноманітні емоційні стани.

-Р-

РАС (розлади аутистичного спектра) – один з розладів психологічного розвитку. Симптоми, які його характеризують, є: розуміння мовлення; розвиток прив'язаності; відсутність суспільних контактів; функціональної чи символічної гри. У дітей з РАС можуть спостерігатися інтелектуальні порушення, проблеми з концентрацією уваги, чуттєва над/недовразливість, а також знижена мотивація до взаємодії.

Реабілітація – процес включення людини з порушеннями в розвитку і поведінки в типове соціальне середовище, в суспільно корисну діяльність та взаємодію з однолітками.

Ресурсна кімната – спеціально створений комфортний простір для організації процесу навчання дітей з ООП на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання.

Ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти – структурний підрозділ закладу післядипломної педагогічної освіти, основним завданням якого є методичне й аналітичне забезпечення діяльності ІРЦ.

Рефлексотерапія – метод впливу на біологічно активні точки – натискування пальцями.

Розвиток дитини з ООП – взаємопов'язаний процес безперервних кількісних і якісних змін у біологічній, психічній, соціальній і духовній (моральній) сферах, ключовими чинниками яких є процес навчання та виховання.

Розвиток мовлення – послуга, яку спрямовано на подолання чи послаблення порушень усного і писемного мовлення, розвиток аудіювання, навичок читання та письма.

Розвиток людини – процес становлення та формування особистості під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих чинників, важливим серед яких є цілеспрямоване виховання та навчання.

Розумне пристосування – запровадження, якщо це потрібно в конкретному випадку, необхідних модифікацій та адаптацій з метою забезпечення реалізації особами з ООП конституційного права на освіту на рівні з іншими особами.

Розвиток слухового, зорового, тактильного сприймання мовлення і формування вимови – послуга, спрямована на подолання труднощів у розвитку дитини з порушеннями слуху.

Основне завдання розвитку слухо-зоро-тактильного сприймання – формування вмій і навичок сприймати мовленнєвий матеріал на слухо-зоровій основі. Завдання формування вимови: формування фонетично виразної, чіткої вимови; дотримання словесного і логічного наголосу, інтонації, темпу, неподільності, правил орфоєпії.

Розщелини – це порушення складної етіології, тобто мультифакторні, які проявляються у не зрощуванні твердого чи м'якого піднебіння чи губи (раніше такі порушення називалися «вовча паща» та «заяча губа»).

Ринолалія – порушення тембру голосу й звуковимови, зумовлене анатомо-фізіологічними дефектами мовленнєвого апарату.

Ритміка – система рухових вправ, побудованих на поєднанні рухів і музики, як засіб розвитку психомоторної, емоційної та фізичної сфер.

-С-

Сегрегація – ситуація, у якій діти з ООП отримують освіту у відокремлених закладах, пристосованих до різних або до певного виду порушень дітей, в ізоляції від інших дітей.

Сензитивні періоди – періоди підвищеної чутливості до певних впливів, що створює сприятливі умови для формування у людини певних психічних властивостей і видів поведінки.

Сенсорні порушення – порушення зорових (слабозорість, незрячість) і слухових (туговухість, повна втрата слуху) функцій, які забезпечують дитині чуттєве відображення та її взаємодію з довкіллям.

Синдром дефіциту уваги і гіперактивності (СДУГ) – це неврологічний розлад, який супроводжується поведінковими проявами у вигляді відсутності уваги, вміння концентруватися та самоконтролю. СДУГ зустрічається у 3-5% дітей шкільного віку. Соціалізація особистості є специфічною формою набуття нею тих суспільних цінностей, що існують у всіх сферах суспільного життя.

Спеціальна школа – заклад загальної середньої освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та/або розумового розвитку.

Сором'язливість – стан відчувати незручність, бентежність, ніяковість; відчувати сором (сором – почуття сильного збентеження). У психології сором – почуття, що виникає в результаті усвідомлення людиною невідповідності своїх дій та вчинків тим нормам, яких вона повинна дотримуватись у житті.

Соціально-побутове орієнтування – передбачає комплекс занять з практичної підготовки дітей з ООП до самостійного життя, формування знань, умінь, пов'язаних з власною поведінкою у різних життєвих ситуаціях, вироблення навичок спілкування з близькими людьми, оволодіння життєво-важливими побутовими вміннями і навичками.

Соціалізація – становлення особистості людини з ООП в процесі оволодіння елементами соціальної культури та суспільними ціннісними орієнтирами.

-Т-

Тахілалія – патологічно прискорений темп мовлення.

Технології навчання – галузь застосування системи наукових принципів до програмування процесу навчання і використання їх в освітній практиці з орієнтацією на детальні цілі навчання, які припускають їх оцінювання (за визначенням ЮНЕСКО).

Толерантність включає терпимість, стійкість до стресу, невизначеності, конфліктів, поведінкових відхилень, агресивної поведінки, до порушення норм і меж.

-У-

Універсальний дизайн у сфері освіти – дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм і послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну.

Упертість – негативна особливість поведінки, прояв неслухняності. Інколи зумовлена мотивом самоутвердження, виникає за відсутності нормальних умов для діяльності та задоволення природних потреб.

Уранопластика – операція на піднебінні, яку проводять до 6 років. Інколи цілковите усунення наслідків розщелини піднебіння може тривати й до 7-14 років.

-Ф-

Фототерапія – створення та/або сприймання образів, які доповнюються обговоренням і творчою діяльністю (малювання, колаж, інсталяція готових знімків, виготовлення з фотографій і подальша гра з ними, сценічна вистава тощо).

Функціональні порушення – порушення функцій органа або загальних функцій всього організму без порушення тканини органа.

-Х-

Хейлоластика – оперативне лікування розщелини губи. Операцію планують у віці від 10 днів до 1 року, залежно від величини розщелини та стану дитини. Хореографічна терапія – вираження через різні види танцю почуттів, емоцій, думок; зниження м'язового напруження, розвитку соціальних навичок.

-Р-

Picture Exchange Communication System (PECS) – форма допоміжної у альтернативної комунікації (система обміну картинками). Використовується як допоміжний засіб для комунікації у дітей з РАС та іншими порушеннями.

-Т-

ТЕАССН (Treatment and Education of Autistic and related Communication handicapped Children) – комплексна програма допомоги дітям з РАС, у якій заняття проводяться за 9-тьма функціональними сферами поведінки: сприймання, імітація, велика моторика, дрібна моторика, координація очей і рук, пізнавальна діяльність, мовлення, самообслуговування, соціальні стосунки (програма започаткована Е. Шоплером у 1966 році в США).

З-18 Зобенько Н.А. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Основи інклюзивного навчання». Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2023. 76 с.

**Друкується за ухвалою Вченої ради
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького (протокол № 3 від 26.10. 2023р.)**

У методичних рекомендаціях викладені основні концептуальні засади інклюзивної освіти, принципи та технології організації освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання у початковій школі; запропоновано розподіл матеріалу навчальної дисципліни «Основи інклюзивного навчання», зміст лекційних, практичних занять з курсу, запитання для самоконтролю, завдання для самостійної роботи, короткий термінологічний словник. Запропонований зміст методичних рекомендацій підготовлений для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта».

Методичні рекомендації
Автор Наталія Зобенько
«Основи інклюзивного навчання»
для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта»
УДК 378.091.214.18:376.042-056.36 (072)
З-18
© ЧНУ ім.Б.Хмельницького,2023
© Наталія Зобенько,2023